

KAZALO

<i>O oblikovanju programa študijskih dni socialne pedagogike</i>	3
<i>Program študijskih dni</i>	5
Plenarna predavanja	11
<i>Vprašanja tostran in onstran ekspanzije socialne pedagogike (Borut Kožuh)</i>	12
<i>Kdo smo in kaj nas zanima? (analiza visokošolskih diplom defektologov vzgojiteljev MVO in socialnih pedagogov) (Bojan Dekleva)</i>	13
<i>Kadri, to smo mi (Mare Juhant)</i>	15
Terapevtske šole	19
<i>Realitetna terapija / Dobra in kakovostna šola (Jani Bras)</i>	20
<i>Integrativna terapija (Heliodor Cvetko)</i>	24
<i>Transakcijska analiza in njene uporabe v edukacijskih okoljih (Pucelj Bojan)</i>	26
<i>Obravnava vedenjskih odklonov po gestalt pristopu (Vili Ščuka)</i>	28
Modeli preventivnega dela	31
<i>Dobra in kakovostna šola (Jani Bras)</i>	32
<i>Kaj naj mlade naučimo o življenju - Programi za preprečevanje odvisnosti (model TACADE) (Martina Domajnko)</i>	32
<i>Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima (Nivex Koller-Trbović in Marija Lebedina-Manzoni)</i>	34
<i>Šola za življenje - Teoretska izhodišča preventivne mentalno higienske dejavnosti (Janez Rojšek)</i>	36
<i>Piranski model (Miha Rotar)</i>	38
<i>Evropska mreža zdravih šol (Nada Šmit)</i>	39
<i>Ustvarjalno reševanje konfliktov in vrstniško posredovanje (Mojca Vogelnik in Miran Škrlić)</i>	42

Predstavitve inovativnih in kakovostnih dejavnosti posameznih institucij	45
<i>Botri in botrce otrok v Mladinskem domu Malči Beličeve (Urška Bergant)</i>	46
<i>Kako pristopiti k vrstniškemu nasilju v razredu (socialne vloge v skupini učencev in kohezivnost skupine) (Sanja Brezničar)</i>	48
<i>Predstavitve osnovne šole pri Mladinskem domu Jarše (intencionalni »skriti curriculum«) (Sanja Brezničar in Simon Vene)</i>	48
<i>“In svet je pesmi vreden” -recital Franeta Milčinskega - Ježka (Metka Gobec, Alenka Gubenšek, Dejan Keuc, Janja Makovec, Viktor Malec, Ivan Mijačević, Borut Mori, Mojca Prejac, Jure Vočanec, Laura Volavc)</i>	49
<i>Projekt- stanovanje (Dušan Kavčič)</i>	49
<i>Obogatitev vsebin in odnosov pri delu z otroki in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti (Darja Klasinc in Konrad Zajc)</i>	52
<i>Koncept socioterapevtske obravnave v zavodih za prestajanje kazni zapora (Bojan Kruhar)</i>	54
<i>Konflikti med učitelji in vzgojitelji v vzgojno izobraževalnem zavodu (Peter Pal)</i>	54
<i>Projekt "Pozitiv - proučevanje medijev" (Drago Pintarič)</i>	55
<i>Športna vzgoja kot oblika integracije in socializacije otrok in mladostnikov z MVO (Purič Ivan)</i>	55
<i>Predstavitve Dijaškega doma Lizike Jančar in projekta “Prijaznejši dom” (Vasja Smole-Dubrovnik)</i>	56
Ostali prispevki	57
<i>Možnosti sodelovanja prostovoljcev v stanovanjskih skupinah in vzgojnih zavodih (Barbara Bizjan)</i>	58
<i>Kje so tla? (dramsko diskusijska predstava) (Petra Kastelic, Mina Kunstelj, Maja Kunšič, Petra Tovornik, Marina Uzelac, Denis Grcič, Andrej Štrus, Špela Razpotnik)</i>	58
<i>Uvajanje “novih” modelov preventivnega dela v slovenske osn ne šole (Darka Rozman)</i>	59
<i>Delo v Bosni in Hercegovini (Tea Rozman)</i>	60
<i>Ecstasy in plesne droge (Matej Sande)</i>	60
<i>Evalvacija projekta »Glas gojencev« (delavnica) (Bojana Silahič, Barbara Bizjan, Boris Dolničar, Damjan Habe, Nataša Martinjak in Zvonka Vujevič)</i>	61
<i>Okrogla miza: Zavodska vzgoja in vzgojni zavodi danes (Vinko Skalar, Ivo Škoflek, Antonija Žižak)</i>	61
<i>Obilježja institucionalnog smještaja i tretmana rizične djece u republici Hrvatskoj (prispevek na okrogli mizi Zavodska vzgoja in vzgojni zavodi danes) (Antonija Žižak)</i>	62

Plenarna predavanja

Vprašanja tostran in onstran ekspanzije socialne pedagogike

Borut Kožuh

V prvi številki revije Socialna pedagogika (leto 1997, št. 1) urednika in avtorja prispevka revijo namenjata širšemu oz. celotnemu področju socialne pedagogike. Ta naj bi bila v procesu intenzivne vsebinske širitve iz področja institucionalne vzgoje na področje preventive, ki naj bi se razvijala v »vse družbene prostore, na področja dela z različnimi starostnimi skupinami ljudi, kot tudi na področje nevladnih pobud«.

V isti številki Darja Zorc Maver besedilo z naslovom »Koncept življenjsko usmerjene socialne pedagogike v sodobni družbi tveganja« zaključuje v skorajda poetični maniri: »Bolj ko bodo diferencirane in strokovno kvalificirane te socialno pedagoške usluge, bolj avtonomno bo posameznik ravnal z njimi in večje bodo možnosti socialne pedagogike, da bo s svojimi ponudbami posamezniku resnično pomagala.«

In nenazadnje se ta silna ekspanzija socialne pedagogike in socialnih pedagogov zrcali tudi v pričujočih kongresnih aktivnostih. Ni še daleč čas, ko je eden njenih nestorjev z ažuriranjem skromnega imenika vedel za vse in vsakega socialnega pedagoga posebej, danes pa je pred nami že drugi vseslovenski shod socialnih pedagogov.

Preden časovna distanca tem procesom ne določi primernege mesta, je mogoče z današnjih perspektiv za hip, in kolikor zmorem sam, brez opor na teoretske koncepte¹, a z zdravorazumskim pristopom »od znotraj«, zastaviti nekaj vprašanj, za katera menim, da jim mora socialna pedagogika in zlasti nosilci njene moči, najti zadovoljujoče odgovore.

Če se praksa socialne pedagogike širi preko meja institucij za vzgojo in discipliniranje mladine, če se načeloma lahko srečuje celo s področji geriatrije, zakaj je njena najbolj institucionalizirana dejavnost ujeta v njene spone?²

Ali ima ta ekspanzija, katere vidnejši nosilci v mnogih primerih zgolj poustvarjajo obstoječe vire družbene moči, ne ustvarjajo pa novih, civilnih, na širši politični senzibilnosti ustvarjenih virov, dovolj trdne temelje, ali pa je, glede na pregovorno slovensko majhnost, to zgolj aktivna in osveščena skupina pomembnih posameznikov?³

Kako obuditi inovacije, perspektive, vedrino in optimizem tam, kjer v tem trenutku še vedno dela največ socialnih pedagogov s posamezniki, ki so najbolj odrinjeni na obrobje?⁴

Opombe:

(1) Mar ne utegnejo imeti Laschova razmišljanja o kultu avtentičnosti ali o tim. procesu podružbljanja vzgoje, v katerem šola s prilagajanjem življenju in z zapostavljanjem intelektualnih disciplin onemogoči potenciale intelektualne emancipacije (C. Lasch, Socializacija reprodukcije in zlom avtoritete, Vzgoja med gospostvom in analizo, Ljubljana, Krt 1992) stičnih točk s to širno ekspanzijo; mar ne bo emancipatorni potencial socialne pedagogike izgorel v potrošniški miselnosti ravno tako, kot so izgoreli nekateri hipokratski

nazori v psihologiji na račun marketinga; mar ne bo tista silna in široka ponudba posamezniku, ki resnično pomaga, zgolj »beseda ali diskurz, ki obstaja le v ustih drugih ljudi, v kontekstih drugih ljudi, služi namenom drugih ljudi...« (Bakhtin M.M., v: J.Donald, Znanilci prihodnosti: šolanje, podvrženje in subjektivacija, ibid., str.177)?

- (2) Socialni pedagog v slovenskih zavodih, stanovanjskih skupinah in prevzgojnem domu velja, razen drobnih izjem, za privilegiran poklic, če sklepamo glede na normativne podlage, ki so jih ne tako davno uveljavili ravno socialni pedagogi.
  - (3) Letni proračun enega od slovenskih zavodov je verjetno večji od skupne vsote za razvoj preventivnih dejavnosti na področju duševnega zdravja na nivoju države, obenem pa lahko posamezni zavodi svojo popolno atrofijo podaljšujejo v neskončnost.
  - (4) Kriza vzgojnih zavodov že nekaj časa ni zgolj konceptualna. Že zdavnaj je prešla na raven osebnih kriz socialnih pedagogov in njihovih varovancev.
-
-

Kdo smo in kaj nas zanima? (analiza visokošolskih diplom defektologov vzgojiteljev MVO in socialnih pedagogov)

Bojan Dekleva

Čeprav delovno področje socialne pedagogike zajema več različnih polij delovanja, na katerih se srečujemo predstavniki več različnih poklicev oz. izobrazbenih skupin, pa verjetno velja, do bodo vsebino področja v veliki meri oblikovali prav diplomanti/diplomantke socialne pedagogike, oz. visokošolskega študija smeri defektolog za motnje vedenja in osebnosti, iz katerega se je razvil program študija socialne pedagogike.

Socialna pedagogika je v Sloveniji mlada stroka. S tem ne zanikam razmeroma dolge tradicije dela na morda najbolj tipičnem področju zavodske vzgoje, pa tudi ne večdesetletne tradicije delovanja višješolskega izobraževalnega programa, ki je potekal na Pedagoški akademiji. Postavljam le tezo, da so za utrjevanje in hitrejši razvoj neke stroke bistveno pomembni: visokošolski študij, lastno raziskovanje in podiplomsko usposabljanje, ki razvija kadre za lastno reprodukcijo. V smislu teh pogojev je naša stroka dobila izhodišča za hitrejši razvoj šele leta 1987 (z začetkom visokošolskega študija) oz. leta 1993 (z začetkom magistrskega študija), medtem ko so se raziskave iz tega področja izvajale že kar dolgo pred tem (eden od najbolj poznanih tovrstnih mejnikov je gotovo raziskava o eksperimentu v Logatcu).

Eden od pokazateljev jasne razmejenosti in profesionalizacije neke stroke je tudi njena samo-refleksija oz. zavedanje same sebe. Z drugimi besedami, iskanja odgovorov na vprašanja, kdo pravzaprav smo – strokovnjaki, ki se delamo na področju socialne pedagogike in se z njim identificiramo, koliko nas je, v kaj verjamemo, kaj vemo in znamo, kaj nas zanima, itd. O vsem tem vemo zelo malo. V tem prispevku bom poskušal na del teh vprašanj odgovoriti s pomočjo analize vseh diplomske naloge, ki so jih izdelali študentje visokošolskega študija defektologije MVO oz. socialne pedagogike do konca leta 1997. Graf kaže število in dinamiko zagovarjanja diplomskih del v tem obdobju.

ŠTEVILO DIPLOM NA VISOKI STOPNJI defekt. Vzg. MVO in socialna pedagogika

Naloge smo analizirali na dva načina: prvič smo si iz nalog izpisali vse njihove ključne besede, in pregledali, kakšna teme oz kakšna področja interesa določajo te ključne besede. Drugič pa smo vse naloge pregledali in določili, s kakšnimi temami se ukvarjajo, na kakšen način, s pomočjo kakšne raziskovalne metodologije, itd.

Da bi določili časovno spreminjanje oz. razvoj, smo primerjali zgodnejše naloge s kasnejšimi. Skozi to primerjanje smo ugotovili, da se interes študentov in študentk socialne pedagogike očitno spreminja. To spreminjanje domnevno odraža širše spremembe časa, v katerem živimo, delovnih priložnosti in pogojev, družbenih in tržnih zahtev, itd. V prispevku poskušam razmišljati o teh spremembah.

Kadri, to smo mi

Mare Juhant

KDO sem, kaj vse BI LAHKO BIL/A in KAJ BOM?

Na napisana vprašanja si bo vsak odgovoril sam. Za posameznika bo morda naloga zelo težka in celo prezahtevna. Tako kot naši klienti smo tudi strokovni delavci občutljivi za signale, ki nam jih sporoča okolica. Še celo urimo se v tem. Temu rečemo izobraževanje, usposabljanje. Bolj malo se urimo v tem, kaj s temi sporočili storiti. Vse prevečkrat se samo kopičijo in spodjedajo temelje naše lastne samopodobe. Posledica tega je, da smo skromni v ocenah svojega dela in da se manj smelo podajamo po novih poteh naprej. In med kolegi kaj hitro veljaš za karierista, s slabim podpomenom.

Ali zato opravljamo svoje delo bolj predano in z več elana in sistematičnosti? Moj odgovor je, da ne. Še posebej, če moj trenutni položaj ni nekje pri vrhu hierarhične lestvice bom deležen nasvetov v stilu

- Kar daj, boš že še videl/a...
- Ali si ti zato posebej plačan/a...
- Rušiš našo enotnost...
- Ter bo že še izučilo...
- Ali misliš, da boš šef..

- Saj se ne spleča, pa tudi drugi bomo morali delati točno tako...
- In druge podobno uglasene.

Osebnostna struktura nam je dana. Izkušnje smo doživeli in predelali (morda pa le kopicili). Lahko se nam zgodi, da v tem današnjem dnevu, ki nam je pravzaprav edini na voljo, ničesar ne storimo zase. Čeprav poučujemo svoje kliente ravno o tem, da je lastna aktivnost nujna.

Pasivni ostanemo predvsem zaradi dveh jalovih čustev, ki ju gotovo vsi poznamo:

- krivda zaradi dogodkov iz preteklosti
- zaskrbljenost zaradi dogodkov, ki bi se utegnili pripetiti v prihodnosti

Kot je zgoraj zapisano sta ti dve jalovi čustvi vezani eno na preteklost, drugo na prihodnost. Zlomek je v tem, da me obe ovirata danes.

Kako delujeta?

Krivda: dovolj je, da nam nekdo pošlje sporočilo, da smo se grdo obnašali v preteklosti, ko smo

- nekaj rekli/ali ne
- nekaj storili/ali ne
- nekaj čutili /ali ne.

Naš odziv je tak, da odreagiramo z občutkom krivde v sedanjosti, ta hip.

Zaskrbljenost: pojem zaskrbljenosti enačimo z ljubečo, pristno in zdravo skrbjo za druge in zase. Če nam je za nekaj ali nekoga mar, naj bi nas zanj/o tudi skrbelo. In svoja čustva (recimo ljubezen do otroka) izkazujemo z zadostno količino skrbi ob pravem trenutku. Skrbi nas skoraj za vse: le kakšen je starš, ki ga ne skrbi za otroke, žena, ki je ne skrbi za srečo njenega moža. Skrbi me, ali ravnam prav, glede na posledice, ki bodo ali ne bodo sledile, skrbi me zaradi vremena, telesne teže, plačevanja položnic. Spisek je še dolga, dolg, dolg!

Seveda pa niti ena sama sekunda skrbi ne bo ničesar izboljšala. Še več, zaradi nje se boste verjetno tudi manj učinkovito soočali s sedanjostjo. (dr. Wayne W Dier: Življenje kot igra)

Kaj torej, naj se oziram nazaj ali plahoma pogledujem naprej, kaj me čaka za vogalom?

Iz *Alice v ogledalu* (Lewis Carroll):

»Pravilo je, marmelada jutri in marmelada včeraj...toda nikoli marmelada danes.«
»Toda nekoč mora priti do marmelade danes«, je ugovarjala Alice.

Kaj pa vi? Imate kaj marmelade danes? Glede na to, da nekoč mora priti – kaj, če bi si jo privoščili zdaj?

Torej KDO sem, kaj vse BI LAHKO BIL/A in KAJ BOM?

Razvoj posameznika gre lahko predvsem v dveh ne popolnoma ločenih smereh. Ena je rast v širino, druga vzpenjanje po hierarhični lestvici.

Lahko sem strokovnjak, ki na svojem področju svoja znanja in sposobnosti stalno dograjujem in širim. Ostanem na približno istem hierarhičnem nivoju in veljam za velikega mojstra ali umetnico v tistem, kar počnem.

Morda se vzpenjam po lestvici navzgor, dokler gre. Vsakdo ima svojo raven kariere, ki je s še večjimi vložki ne more preseči. Ta položaj se pogosto zmotno tolmači kot neuspešnost. Prav tako, kot so zmotna prepričanja, da je vrh organizacije cilj vseh bistrh in razboritih sodelavcev.

Naj izdam skrivnost? Uspešna strokovna pot navzgor sploh ni jamstvo za osebno zadovoljstvo in srečo!

Literatura:

Dyer, W Wayne: Življenje kot igra, Ganeš 1993

Herlec, Andreja in Peček, Polona: Ljudje v organizaciji, gradivo ŠR, bled, 1997

Birkenbihl, F Vera: Trening uspešnosti, Sledi, 1994

Kako poteka običajni cikel strokovne kariere?

Po fazah, ki so dokaj prepoznavne:

značilne in tudi sorazmerno dobro

CIKLUS KARIERE

(Iz gradiva ŠOLE ZA RAVNATELJE,
Bled)

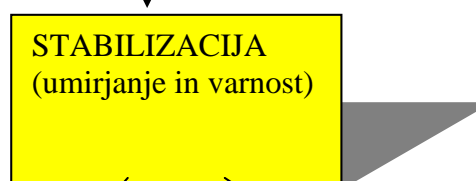
Leta dela

Faze v razvoju

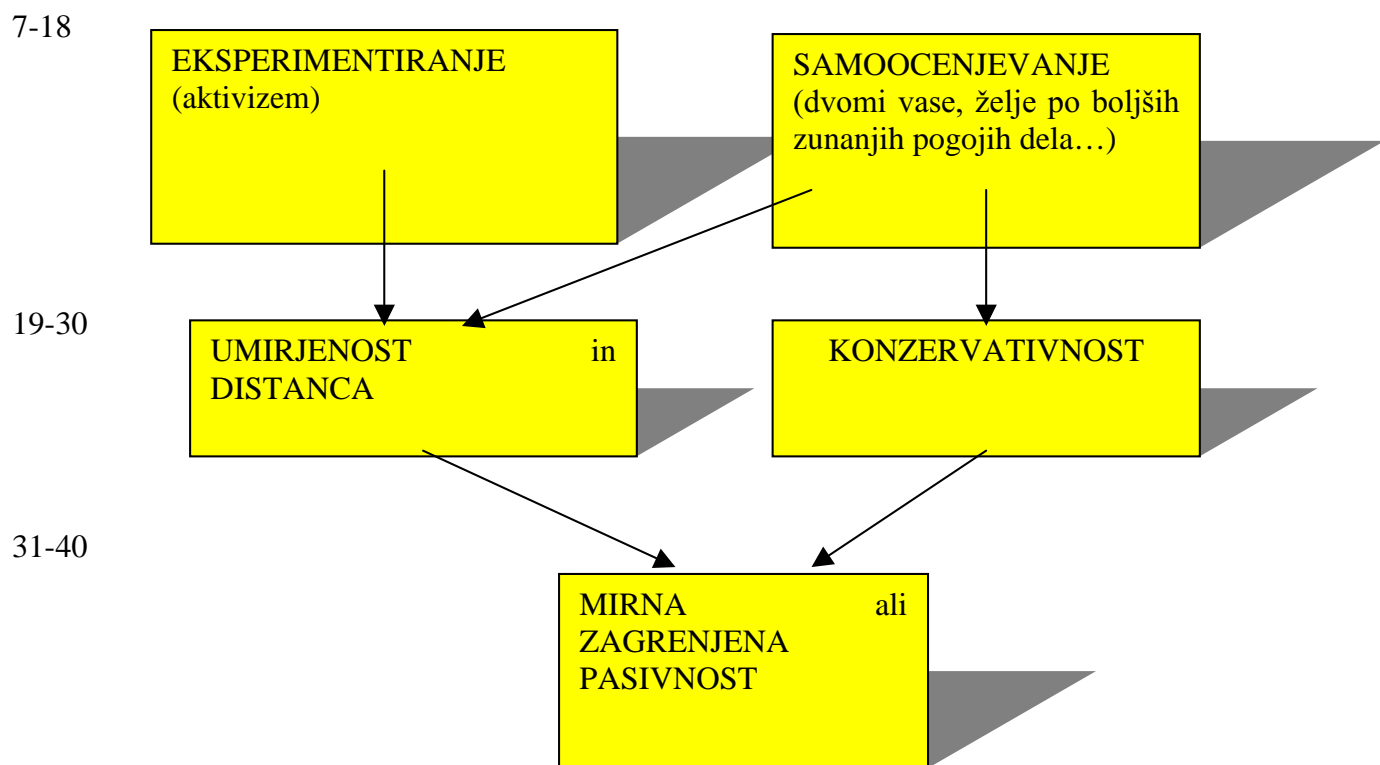
1-3

4-6

8

Terapevtske šole

Realitetna terapija / Dobra in kakovostna šola

Jani Bras

TEORIJE IZBIRE

TEORIJA IZBIRE je teoretična osnova in sestavni del REALITETNE TERAPIJE, metode, ki se uporablja na področju svetovanja – psihoterapije in osebne rasti. Prav tako je osnova in sestavni del pristopov, ki jih poznamo pod imenom DOBRA IN KAKOVOSTNA ŠOLA, ki se uprabljajo na področju vzgoje in izobraževanja. Avtor teorije izbire in na njej utemeljenih pristopov je dr. William Glasser.

Dr. William Glasser je bil rojen leta 1925, v Clevelandu, ZDA. Študiral je psihologijo in medicino, ter z 28 leti postal psihiater. Njegova bogata praksa vključuje različna področja, od duševnih bolezni, mladostniškega prestopništva in odvisnosti do problematik v družinah, šolah in gospodarskih organizacijah.

Iščoč večjo strokovno učinkovitost je l. 1962 razvil originalen pristop k ljudem, ki ga je poimenoval Realitetna terapija. Zaradi široke uporabnosti je Realitetna terapija naletela na odobravanje širokega kroga strokovnjakov po celem svetu.

Leta 1967 je dr. Glasser ustanovil Inštitut za realitetno terapijo, kontrolno teorijo in kakovostni menedžment. Mednarodni Inštitut je dejaven na vseh kontinentih, danes pa se imenuje Inštitut William Glasser. Leta 1968 je pri inštitutu ustanovil tudi Izobraževalni center za učitelje in vzgojitelje, v katerem se je doslej izobraževalo preko 300 000 pedagogov. Dr. Glasser je avtor petnajstih knjig. Pet je prevedenih tudi v slovenščino:

Kontrolna teorija (Control theory)

Dobra šola (The Quality School: Managing Students Without Coercion)

Učitelj v dobri šoli (The Quality School Teacher)

Kontrolna teorija za managerje (Control Theory Manager)

Teorija izbire (Choice Theory)

Ime Kontrolna teorija je avtor l. 1996 preimenoval v Teorija izbire s čimer je hotel poudariti, da človek vsa pomembna vedenja sam izbira.

Teorija izbire (TI) predstavlja nekakšen kopernijanski preobrat na področju psihološke znanosti - zlasti na področju razumevanja motivacije in vedenja - s tem pa tudi na področju njenih aplikativnih znanj in pristopov.

TI pojasnjuje, da je bistvena lastnost živih organizmov, da nadzorujejo in obvladujejo sebe ter spremenljivke v zunanjem svetu (okolje) katerega del so tudi sami. Na ravni človeškega bitja je to sistemska teorija jaza, ki se jaza kot sistema ni lotila le "od zunaj" ampak tudi iz fenomenološkega, "notranjega" vidika. Ne gre več le za kibernetiko "prvega reda", ki se zanima za odnos človeka do sistema, ampak za kibernetiko "drugega reda", ki proučuje sisteme, ki proučujejo sisteme. Stvari se nam ne razkrivajo same po sebi, ampak bolj kot nekaj zaznanega, kar presojamo z nekega našega položaja, kar je "obarvano z našimi očmi". O stvareh lahko govorimo le, "kot da bi bile", oziroma kakšne so za nas, in ne, kakšne so same po sebi. Svet zaznavamo in vrednotimo "za sebe" in ne takšnega kot je "sam po sebi".

TI razlaga, da smo ljudje motivirani z zadovoljstvom in ne glede na to kako se počutimo, vedno izbiramo vedenje za katero verjamemo, da nam bo posledično prineslo zadovoljstvo. Smoter človeškega vedenja je poleg preživetja še potešitev osnovnih človeških potreb (ljubezen in pripadanje, moč, svoboda in zabava), ki so vgrajene v našo genetsko strukturo. Človek je tako sam po sebi, notranje motiviran za vse kar polno zadovoljuje njegove osnovne potrebe in s tem dviga kakovost njegovega življenja. Naše genetske potrebe so gonilo našega vedenja, moramo jih tešiti in vse kar lahko zato naredimo je to, da se vedemo. Človekovo vedenje pa lahko razumemo le, če poznamo njegov namen oz. cilj. Razložimo ga lahko le z namensko vzročnostjo in ne z dejavno vzročnostjo, ki kraljuje neživemu svetu. Človek ima svoj svet kakovosti, s katerim nenehno "meri" stvarni svet in ga prilagaja svojim potrebam. Svet kakovosti je simuliran svet, ki si ga človek zgradi na osnovi izkušenj vsega kar je zanj prijetno in dobro. Dobro in prijetno je vse kar zadovoljuje ali se zdi da zadovoljuje osnovne potrebe. Človekovo vedenje je tako dinamičen proces nenehnega prilagajanja stvarnega sveta svojemu notranjemu svetu kakovosti. S svojim vedenjem skuša človek nadzorovati svoje zaznavanje sebe in zunanjega sveta. Je umetnik, ki ustvarja svojo lastno izkušnjo. Vsako vedenje s katerim to poskuša pa je celostno vedenje, sestavljeno iz štirih nedeljivih komponent; aktivnosti, mišljenja, občutkov in čustev ter fiziologije. Aktivnost in mišljenje sta voljni komponenti, ki ju človek neposredno izbira. Občutki in čustva ter fiziološki procesi so sestavni del celostnega vedenja, ki pa niso pod našim neposrednim nadzorom. Ti dve komponenti sta vselej posledica naših dejanj in mišljenja. S tem TI presega dualizem duševno – telesno. Človek sleherni svoje vedenje, od rojstva do smrti, s katerim skuša nadzorovati sebe in spremenljivke v okolju in tako nadzirati svet zase, vedno sam izbira. Izbrano vedenje je smotrno saj je naravnano k zadovoljevanju potreb, je nenehen poskus, da bi z njim delovali v skladu z realnim svetom tako, da bi le ta sovpadal z našim kakovostnim svetom. Je torej notranje motivirano in naravnano na zmanjševanje razlike (frustracije) med želeno in dejansko zaznavo. Kar smo izbrali, je sicer lahko napačno, povsem neučinkovito in boleče, ne more pa biti napačno izbiranje samo, saj je naše bistvo, je naša svoboda, je tisto kar posameznika označuje kot subjekt.

Naše vedenje je v danem trenutku naš najboljši poskus nadzorovanja tistih zaznav v zunanjem svetu za katere verjamemo, da bodo potešile naše potrebe na telesnem, duševnem ali duhovnem nivoju. Tako kot lahko s tem namenom izberemo neučinkovito vedenje lahko izberemo tudi bolj učinkovito, lahko ga spreminjamo. In to je tudi vse kar lahko zares nadziramo. Drugih ne moremo, čeprav to tragikomično pogosto poskušamo, ker se pogosto premalo zavedamo, da tudi za druge velja, da skušajo skladno z osnovno značilnostjo bivanja nadzirati svet zase in se na vse načine otepajo, da bi bili nadzorovani od drugih.

Za znanstveno psihologijo je to zelo pomembno. Mnogi so v svojem prizadevanju, da bi napravili psihologijo znanstveno, reducirali vedenje človeka in njegove duševne procese na povsem objektivno dimenzijo, ki se kaže le kot nevropsihološka struktura, reaktivni sistem ipd. Praktično vsa "znanstvena" psihologija sloni na podmeni, da deluje živi organizem v okviru sosledja vzrok - učinek, ki spet povzroči naslednji učinek itd. torej, z dejavno vzročnostjo. Izjemen prispevek teorije izbire, ki jo dviguje v družbo tistih ključnih teorij, ki v temeljih spreminjajo človekovo spoznanje o naravi sveta ali njega samega, je njeno utemeljevanje smotrnosti vedenja živih bitij.

Smotrnost razlaga z naravno teleologijo in tako vrača v znanstveno psihologijo namensko vzročnost. S tem pa tudi realitetna terapija, utemeljena s teorijo izbire, ki je med tremi smermi psihoterapije in svetovanja najbližja humanistični, tej smeri prispeva tisto znanstveno utemeljeno oporno točko, ki presega njen "zgolj" moralni značaj.

Nove paradigme, ki jih TI ponuja za dvig kakovosti življenja posameznika, skupin in skupnosti, za kakovostnejše občevanje med ljudmi na kateremkoli področju in v kateremkoli odnosu so se kot nova znanja in pristopi uveljavile v svetu predvsem na področju:

1. Nudenja pomoči ljudem z odnosnimi, duševnimi ali psihosomatskimi težavami ter
2. Na področju vodenja, kadar je cilj le tega povečevati kakovost odnosov, dela, znanja, storitev ali proizvodov.

Na teoriji izbire utemeljeni pristopi kot so; realitetna terapija, dobra in kakovostna šola ter kakovostno vodenje, učijo kako lahko kot svetovalci, vzgojitelji in učitelji, starši ali partnerji, vodje v delovnih skupinah ipd., ravnamo, da se bomo skupaj s tistimi s katerimi živimo, sodelujemo, jih vodimo in učimo, učinkoviteje spoprijemali s težavami in se usmerili k rešitvam in h kvaliteti.

Realitetna terapija (RT) je pristop k svetovanju in vodenju ljudi, s katerim jim pomagamo, da odkrijejo učinkovitejše načine uravnavanja svojega življenja in preseganja težav. Sloni na prepričanju, da ljudje sami izbiramo oziroma odločamo, kaj bomo s svojim življenjem, in da smo za te odločitve tudi odgovorni. Ne glede na to, kaj se nam je v življenju zgodilo ali kaj smo v preteklosti storili, v prihodnosti vedno lahko izberemo vedenje, ki nam bo - bolje kot doslej - zadovoljevalo naše potrebe in razvijalo kakovost našega življenja.

Realitetno terapijo kot metodo svetovanja in vodenja opredeljujeta dve sestavini:

- Razvijanje ozračja medsebojnega sprejemanja in spoštovanja in
- Uporaba posebnega postopka, ki svetovanca preko samoevalvacije usmerja k odločitvi o spremembi vedenja, k tistemu torej kar edino lahko zares nadzoruje in spreminja.

V priročniku o psihoterapijah, ki ga je uredil Richie Herink, piše: Realitetna terapija je - drugače od konvencionalnih psihoterapij, ki se zdi, da so uspešne predvsem pri tistih, ki izkazujejo t.i. sindrom YARIS (Young, Articulate, Rich, Intelligent and Successful) - uspešna tudi pri... armadi zgubljenih, zasvojenih, marginaliziranih ljudi, ki navadno ne pridejo niti v stik s terapevti drugih usmeritev.

Uporablja se na področju osebne rasti v individualni in skupinski enačici, v svetovanju družinam in partnerjem ter pri osebah in skupinah z najrazličnejšimi težavami, če so sposobne in voljne verbalno komunicirati. Kadar teh pogojev ni, lahko - razumevajoč teorijo izbire in osnovne človeške potrebe - še vedno pripravimo za svetovanca psihohigiensko ugodnejše okolje.

Dobra in kakovostna šola je proces spreminjanja pogleda na šolo in pristopa k šolskemu delu-učenju s strani vodstva, učiteljev, učencev, staršev ter širše skupnosti. Je proces stalnega razvijanja kakovosti in zato nima dokončne oblike. Je šola, ki ustreza potrebam učiteljev in učencev in sicer tako, da je prijazna in zanimiva, torej dobra in se v njej vsi lahko počutijo uspešni in zagreti za delo ter napredovanje, torej kakovostna. Postala naj bi to, kar naj bi vedno bila; izvor znanja in kulture.

Šola, ki skuša uspešno vplivati na ljudi, ki jih vodi z namenom, da bi le ti dvignili raven kvalitete odnosov, sodelovanja, znanja in rezultatov dela, bo uspešna le, če ji bo uspelo ponuditi in voditi ljudi tako, da bodo tisti, ki jim je ponudba namenjena (učenci, dijaki, delavci, itd.) ocenili, da ponujeno pomeni tudi dvig kakovosti njihovega življenja. Takšna šola gradi na spoznanju, da si kakovosti odnosov in dela ter pripadnosti ni mogoče zamisliti brez kakovostnega - potrebe zadovoljujočega - vodenja tistih, ki so nosilci in/ali uporabniki šolske dejavnosti.

Dobra in kakovostna šola gradi na prepričanju, da je kakovostno izobraževanje edina rešitev šolskih problemov, vodenje brez prisile pa temeljna reforma, ki jo potrebujemo.

Šolske probleme, ki zajemajo vse od nizke kakovosti dela, znanja in izdelkov do vseh vrst odnosnih in psihosocialnih problemov, razumemo predvsem kot negativno povratno informacijo, ki pomeni, da učenci in tudi učitelji ter starši ocenjujejo, da to kar morajo delati in način kako morajo to delati, ne prispeva k večji kakovosti v njihovem življenju.

Šolskih problemov ne razumemo kot napako ljudi - učiteljev, učencev in staršev, ampak kot napako v sistemu, v paradigmah, ki ga konstituirajo in hkrati utemeljujejo razmišljanja in ravnanja udeleženi.

Program "Dobra in kakovostna šola" se uporablja za svetovanje šolskim kolektivom (učencem, učiteljem, ravnateljem in staršem) s ciljem, da preko spoznavanja teorije izbire odstranimo iz šole zastraševanje in tako omogočimo ustvarjalnost, se upremo na notranjo motivacijo učencev in njihovo vrednotenje svoje uspešnosti. S tem odstranimo odpor do šole in šolskega dela ter skrčimo, iz vidika kakovosti povsem neučinkovito, nagrajevalno in kaznovalno pogojevanje oz. zunanje motiviranje. Nasledek naj bi bila pospešena rast kakovosti šolskega dela ter boljše ozračje in počutje ljudi v šolah. Dobra in kakovostna šola je šola, ki za vse udeležence postane izkušnja zadovoljevanja potreb skozi učenje in skupno delo.

Razširjenost teh idej in pristopov v svetu in v Sloveniji

Glasserjeve ideje in pristopi so danes poleg ZDA močno razširjene zlasti v Kanadi, Koreji, Norveški, Avstraliji, Veliki Britaniji, Hong Kongu, Singapurju, na Japonskem, Irski, v Novi Zelandiji, Hrvaški in v Sloveniji. Posamezne strokovnjake pa lahko najdemo skoraj v vsaki deželi.

V Sloveniji (in nekdanji YU) je spoznanja TI in na njej utemeljene pristope pričel širiti psiholog g. Leon Lojk, učitelj najvišje stopnje pri Inštitutu William Glasser. Pod njegovim vodstvom je v desetih letih približno 140 oseb različnih strokovnih usmeritev po dvoletnem osnovnem izobraževanju pridobilo certifikat Inštituta W.Glasserja iz Los Angelesa, ki potrjuje, da so večji uporabljati RT metodo svetovanja. Trenutno je v Sloveniji 13 habilitiranih učiteljev inštituta, ki na različnih ravneh vodijo izobraževanje iz realitetne terapije in teorije izbire pod vodstvom g. Leona Lojka. V zadnjih letih potekajo v Sloveniji različne oblike izobraževanja tudi v okviru programa Dobra in kakovostna šola, ki se jih udeležujejo mnogi učitelji in ravnatelji slovenskih šol. V kar nekaj primerih je bilo izobraževanje organizirano za celotno osebje posamezne šole in se tudi kontinuirano nadaljuje.

Osnovno formalno izobraževanje v Sloveniji poteka po pravilih Inštituta William Glasser in traja dve leti. Vodi ga njegov ustanovitelj dr. William Glasser s skupino strokovnjakov za to področje; v njej Slovenijo in nekatere sosednje države zastopa psiholog Leon Lojk, višji predavatelj inštituta. V Sloveniji vodijo izobraževanje in supervizijo inštruktorji in supervizorji, vsi habilitirani učitelji Inštituta.

Po uspešno opravljenem izobraževanju imate možnost svoje znanje in izkušnje dopolnjevati v Društvu za realitetno terapijo Republike Slovenije, ki organizira strokovna srečanja in nadaljna izobraževanja. Izobraževanje lahko nadaljujete do naziva inštruktorja ali supervizorja. Društvo za realitetno terapijo R Slovenije je redni član Evropske asociacije za psihoterapijo (EAP) ter soustanovitelj Slovenske krovne zveze za psihoterapijo. To med drugim pomeni, da bodo zainteresirani posamezniki, ki imajo ustrezno predhodno izobrazbo in so uspešno opravili osnovno izobraževanje iz TI in RT (RTC – certifikat iz RT) ob dodatnem izobraževanju lahko pridobili tudi Evropsko diplomo iz psihoterapije (EDP) – smer Realitetna terapija, po normativih EAP in po načelih Deklaracije o psihoterapiji (Strassbourg, 1990). S tem pa pridobili tudi samostojen in svoboden poklic psihoterapevta oziroma dovoljenje uporabljati metodo realitetne terapije v vseh Evropskih državah (trenutno 26), ki so preko nacionalnih krovnih zvez vključene v EAP.

Dodatne informacije si lahko pridobite v:

Svetovalno izobraževalni center Leon Lojk
Bleiweisova 6
4000 Kranj
Tel./fax: 064 223 284

Društvo za realitetno terapijo Republike Slovenije
Morova 29
6310 Izola
Tel.: 066 62 706

Integrativna terapija

Heliodor Cvetko

Integrativna terapija je bila osnovana in razvita v okviru FRITZ PERLS INŠTITUTA iz Düsseldorfa in Evropske akademije za psihosocialno zdravje in kreativno rast (EAG). Predstavlja **integracijski model**, ki različne teoretične koncepte in terapevtske prakse povezuje in integrira v nov sodobni psihoterapevtski pristop. Tega pa ne počne pragmatično eklektično, temveč na osnovi **metateoretičnega modela**, ki je dodelan s specifičnimi ožjimi teorijami in dopolnjen s terapevtsko prakso. Osnova tega povezovanja so z raziskavami dokazani posamezno terapevtsko šolo presegajoči »**skupni faktorji**« (common factors).

Od vsega začetka skuša povezati tri glavne psihoterapevtske tokove: *globinsko psihološki pristop* kakor ga je prakticiral Ferenczi (aktivna psihoanaliza), *humanistično psihološki pristop* z metodami in tehnikami psihodrame in geštalt terapije ter *behavioristični pristop* z izbranimi tehnikami spreminjanja vedenja in oblikami kognitivnih terapij.

Osnovna orientacija je »temeljna odprtost« možnosti uporabe različnih načinov obravnave pacienta/klienta glede na različne indikacije, situacije, afinitete itn.

Integrativno terapijo lahko z najširšega vidika opišemo kot resnično »**human pristop**«, ki ne obravnava zgolj človekove psihe, temveč celega človeka v vseh njegovih dimenzijah. **Človeka opredeljuje kot telo, dušo in duha, bitje v socialnem in ekološkem kontekstu in kontinuumu.** Kot *telesni subjekt* v življenjskem polju, ki ga vodijo zavestne in nezavedne težnje in je v neprestanih *ko-respondenčnih procesih* z ljudmi in svetom okoli sebe. **Posledica tega širokega gledanja je, da se integrativna terapija v praksi ne omejuje le na »psihoterapijo«, temveč vključuje tudi »telo« (z gibalnimi, sprostitvenimi, kreativnimi pristopi), »dušo« (motivacijska in emocionalna dogajanja) in »duha« (obrnava vprašanja smisla, življenjskih ciljev, vrednot).** Po integrativni terapiji lahko človeka dobro dojamemo le z upoštevanjem »**časovnega konteksta**« (ozadje trenutne življenjske situacije-družina, splošna življenjska situacija, pripadnost sloju, kulturna sredina..) in »**kontinuumu**« (dimenzija preteklost-sedanost-prihodnost). Integrativna terapija obravnava človeka skozi vse faze njegovega življenjskega razpona.

Glede na svojo teoretično opredeljenost in prakseološko mnogoterost je Integrativna terapija primerna za delo tako z otroci kot mladino in odraslimi. V bistvu se ne more

---

govoriti o kontraindikacijah, temveč le o »specifičnih indikacijah« za izbor metode, tehnike in medija za delo z določenim človekom in določenim problemom v določeni situaciji.

Glavni utemeljitelj Integrativne terapije je **Hilarion PETZOLD**, ki ta terapevtski pristop razvija z nekaj sodelavci (J.SIEPER, H.HEINL in drugi) vse od sredine šestdesetih let.

Je trikratni doktor znanosti, prvič je leta 1968 promoviral v Parizu iz teologije, tri leta kasneje prav tako tam iz filozofije in psihologije ter leta 1979 na Univerzi v Frankfurtu s področja socialne pedagogike in usposabljanja. Je profesor za **klinično gibalno terapijo in psihomotoriko** na Freie Universität Amsterdam, stalni sodelavec Univerz v Gradcu, Frankfurtu in Bernu ter znanstveni vodja in solastnik Fritz Perlovega Inštituta v Düsseldorfu, ene od večjih ustanov v Nemčiji, ki ima državno pooblastilo za usposabljanje psihoterapevtskih in drugih terapevtskih kadrov. V svojem zgodnjem obdobju je delal z F.PERLSOM, V. ILJINEJEM in J.L.MORENOM. Je izdajatelj in glavni urednik **Revije za primerjalno psihoterapijo in integracijo metod-INTEGRATIVE THERAPIE** (Junfermann Verlag, Paderborn).

Na področje Slovenije je Integrativna terapija začela prodirati po **V.kongresu psihoterapevtov Jugoslavije**, ki se je odvijal oktobra 1987 v Sarajevu. Tam je dr. Mima MILOVANOVIĆ posredoval interes Fritz Perls Inštituta za prodor in razvoj na tem področju. Temu so sledila predavanja **Hilariona PETZOLDA** v Zagrebu, kibuci na Dolgem otoku in prve edukacijske skupine v **Zagrebu in Mariboru** pod vodstvom **Blaža TOPOLOVCA**, dipl.psih.- psihoterapevta ter docenta na Fritz Perlovem Inštitutu.

Leta 1997 so edukacijo z izpitom in pisno zaključno nalogo zaključili prvi diplomanti in pridobili naziv psihoterapevt oz. socioterapevt (glede na predizobrazbo). Istega leta je bilo ustanovljeno tudi **Slovensko društvo za integrativno in gestalt psihoterapijo** s sedežem v Mariboru, v letu 1998 pa je bila prav tam registrirana tudi **Podružnica Fritz Perls Inštituta za Slovenijo in Hrvaško**. Do sedaj je diplomiralo nekaj čez dvajset integrativnih terapevtov, v usposabljanju pa je trenutno približno trideset ljudi s področja omenjenih držav.

V Integrativni terapiji je velika pozornost posvečena usposabljanju kadrov. Zahteva se zelo diferencirano in temeljito usposabljanje v **teoriji, metodiki in osebni izkušnji**. Celotno usposabljanje za kandidata z našo sedmo stopnjo (pred)izobrazbe traja še **štiri do šest let** v obsegu **1600 ur**. Od tega je t.i. «lehranalize» 250 ur (individualno in v skupini), 120 ur supervizije in 100 ur kontrolne analize. Ostale ure so dodeljene teoretičnemu in metodičnemu usposabljanju.

Podrobnejše informacije in morebitne prijave so možne na tajništvu Društva in Podružnice Inštituta, Čufarjeva 5, MARIBOR, tel. 062 513-551, kakor tudi pri avtorju tega prispevka.

Transakcijska analiza in njene uporabe v edukacijskih okoljih

Pucelj Bojan

V tej kratki predstavitvi transakcijske analize (TA) si bom pomagal (kaj pomagal, nekatere dele bom kratkomalo prepisal) s prvim poglavjem knjige Iana Stewarta in Vanna Joinesa "TA Today".

"Transakcijska analiza" je teorija osebnosti in sistematična psihoterapija za osebnostno rast in razvoj". To definicijo, ki jo predlaga mednarodna organizacija za transakcijsko analizo - ITAA lahko preberemo v vsaki številki TAJ -revije, ki jo ta organizacija izdaja. Vendar kot pravi Ian Stewart, je TA danes vse to in še mnogo več. Med različnimi psihološkimi pristopi transakcijska analiza izstopa po globini svojega teoretskega dosega in po raznolikosti njenih uporab.

Kot teorija osebnosti nam daje TA sliko o tem, kako so ljudje psihološko strukturirani. To naredi tako, da uporablja model iz treh delov, poznan kot model *ego-stanj*. Isti model nam pomaga tudi pri razumevanju tega, kako ljudje funkcionirajo - to je, kako izražajo svojo osebnost v obliki vedenja.

TA ponuja tudi teorijo komunikacije. Le to lahko tudi razširimo in jo uporabimo kot metodo za analizo sistemov in organizacij.

TA ponuja svojo teorijo razvoja otroka. Koncept *življenskega skripta* nam razloži, kako naši sedanji življenjski obrazci izvirajo iz otroštva. Znotraj okvirov življenskega skripta TA razvija tudi razlage o tem, kako lahko nadaljujemo s preigravanjem otroških strategij tudi v svojem odraslem obdobju, pa četudi z njimi povzročamo sebi škodo in bolečine. Tako nam TA ponuja tudi teorijo psihopatologije.

Na področju praktičnih aplikacij nam TA dejansko nudi psihoterapevtski sistem. Uporablja se za obravnavo vseh vrst psiholoških motenj, od vsakdanjih življenjskih težav do resnih psihoz. Nudi terapevtsko metodo, ki je uporabna pri delu s posamezniki, skupinami, pari ali družinami.

Zunaj terapevtskega področja se TA uporablja tudi v edukacijskih okoljih. Pomaga učiteljem in učencem da ohranijo čisto komunikacijo in se izognejo brezplodnim konfrontacijam. Še posebej je uporabna pri svetovanju.

TA je močno orodje tudi za razne treninge vodstvenih in komunikacijskih veščin in za analizo organizacij.

V vsej raznovrstnosti njenih uporab so tudi uporabe TA s strani socialnih delavcev, policije in duhovščine.

TA se lahko uporablja na vsakem področju, kjer je potrebno razumevanje posameznikov, odnosov in komunikacije.

Temeljne filozofske predpostavke TA

Ljudje so v svoji biti v redu (OK).

Vsakdo ima zmožnost mišljenja.

Ljudje si sami odločamo svojo usodo in te odločitve lahko tudi spremenimo.

Iz teh predpostavk izhajata tudi dve temeljni načeli TA prakse:

- Pogodbena-dogovorna metoda dela.

- Odkrita komunikacija.

Eric Berne in nastanek TA

Ustanovitelj in začetnik transakcijske analize je bil ameriški psihoanalitik *Eric Berne*. Med njegovimi učitelji sta bila tudi Paul Federn in Erik Erikson. Neizpoljen z učinkovitostjo in dolgotrajnostjo terapevtskih obravnav klasične psihoanalize jo je že zgodaj pričel kritično obravnavati in razvijati svoj lasten pristop k psihoterapiji. Leta 1957 je Ameriškemu združenju za skupinsko psihoterapijo predstavil članek z naslovom "Transakcijska analiza: Nova in učinkovita metoda skupinske terapije". Temu so sledili številni drugi članki in knjige, če omenim samo "Principles of the group treatment", "Games people play", "What do you say after you say hello?".

Berne je s svojimi sodelavci leta 1958 ustanovil San Francisco Social Psychiatry Seminars, ki predstavlja temelj organizirane dejavnosti v TA, leta 1964 pa so ustanovili Mednarodno zvezo za Transakcijsko analizo (ITAA). Transakcijska analiza se je v vseh teh letih razvijala dalje in lahko rečemo, da dandanes spadajo med temeljne koncepte TA tudi pojmi za katere Eric Berne v svojem življenju do prezgodnje smrti leta 1970 ni niti slišal. TA je živa in razvijajoča se doktrina, zmes medsebojno odvisnih teoretičnih konceptov in raznovrstnih praktičnih aplikacij, kljub temu pa profesionalni trening in akreditacije urejajo zahtevni standardi, ki so enotni in priznani po vsem svetu. Trenutno potekajo pod okriljem in administracijo ITAA in EATA (Evropska zveza za transakcijsko analizo).

ITAA razvija teorijo in prakso ter na njih temelječe profesionalne standarde predvsem v štirih smereh, ki so znotraj TA dosegle relativno samostojnost. To so klinična, svetovalna, edukacijska in organizacijska smer. Vsaka od njih razvija teorijo in sebi lastne metode, ki se oblikujejo tudi kot samostojno profesionalna usmeritev.

V edukacijske aplikacije TA se vključujejo ljudje, ki delajo z ljudmi (otroki, mladostniki ali odraslimi) na področju osebnostne rasti in razvoja, pri čemer povdarek ni toliko na odpravljanju patologij (čeprav se dela tudi na odstranjevanju zastojev v rasti in razvoju), kot predsem na širjenju sposobnosti za izbire, povečevanju zavedanja o možnih posledicah posamičnih odločitev in prevzemanju odgovornosti za svojo usodo. Delo v edukacijskem TA je usmerjeno k doseganju avtonomije, ki jo v TA razumemo kot celoto zavestnosti, spontanosti in sposobnosti za bližino z drugimi ljudmi.

TA v Sloveniji

(V tem delu bo moja predstavitev zelo subjektivna in bo pokazala moje enostransko in ne celovito poznavanje teme.)

Transakcijska analiza kot teorija osebnosti in komplet orodij za delo z ljudmi je v slovenskem prostoru prisotna že kar lepo število let. Sam sem se z njo najprej srečal na predavanjih, ki jih je imel v minule desetletju na Višji šoli za socialno delo dr. Bernard Stritih. Vem pa, da sta se približno v tistem času s TA ukvarjala tudi Lojk in Martinovič, ki sta določene elemente vključevala v svoje programe. Pomembno vlogo pri tem je imelo dejstvo, da so v preteklem desetletju v srbski in hrvatski jezik prevedli nekaj temeljnih del TA literature. (Na prvi slovenski prevod še vedno čakamo). Iz prostorov biše Jugoslavije je v preteklem desetletju prišla v Slovenijo tudi organizirana TA in pričela s prvimi uradnimi TA izobraževanji. Do sedaj je uvodno izobraževanje (TA - 101) v Sloveniji opravilo že več kot sto ljudi, trenutno pa sta

registrirani tudi dve TA organizaciji (SLOTA in SLOVENTA). Nerazčiščeni odnosi med obema nakazujejo na resničnost starega slovenskega pregovora, da je kovačeva kobila bosa.

Trenutno se v Sloveniji lahko vključite v TA izobraževanje po dveh poteh: prek SLOT-e tako uvodno izobraževanje kot nadaljni trening izvaja dr. Zoran Milivojevič, prek SLOVENT-e pa Martin Bertok (oba imata naziv PTSTA - nestalni učitelj in supervizor transakcijske analize). Že kmalu (predvidoma v prvih mesecih leta 1999 pa bom prišel uvodno izobraževanje izvajati tudi jaz, saj bom do takrat predvidoma pridobil licenco in naziv Inštruktor TA 101.

Obravnava vedenjskih odklonov po gestalt pristopu

Vili Ščuka

Opredelitve in teoretična izhodišča

Vse življenje je sestavljeno iz celot (gestaltov). Živeti pomeni torej nenehno oblikovati vedno nove gestalte, ki posamezniku omogočajo prilagajanje in uravnavanje sistema organizem/okolje. Ni realno pričakovati, da bi človek vedno uspel zaključiti vse gestalte oz. končati vse začete posle - nekaj jih vedno ostane nezaključenih. V terapevtskem procesu pa naj bi v sedanosti zaključeval vsaj tiste, ki ga vznemirjajo, mu jemljejo energijo in ovirajo spontanost. Življenjski problemi pač nastajajo zaradi težav v komunikaciji oz. odnosu sistema človek/okolje in se kaže kot motnja homeostaze, tj. kot neugodje, čustvena oz. vedenjska motnja ali kot bolezen. Pomembno je prepoznati KAJ se dogaja in KAKO je prišlo do prekinitve komunikacije, da bi se tisti, ki prekinja kontakt s seboj ali okoljem znal odločiti, kaj storiti. Vprašanja ZAKAJ gestaltisti običajno ne zastavljajo, saj je namenjeno iskanju vzrokov tj. *razumevanju* in ne nujno tudi *reševanju* nekega problema. Včasih so vzroki le opravičilo za neko dogajanje - nekakšne projekcije ali "grešni kozli", ki le zavajajo in preusmerjajo pozornost od bistvenega k nebistvenemu.

Osnovni cilj gestalt pristopa je ponovno začutiti (doživeti) sebe z usmerjanjem pozornosti nase. Naučiti se torej biti pozoren na dogajanje TUKAJ IN SEDAJ, saj je realno le tisto, kar se dogaja v sedanosti: preteklost in prihodnost sedaj pač nista prisotni in ju zato ni moč spremeniti. Gestalt pristop sicer izhaja iz psiho- analize, vendar je analitični način reševanja problemov izrazito razumski (znanstven), gestalt pristop pa izrazito fenomenološki: ne usmerja se v analiziranje ampak v opazovanje nekega dogajanja v odnosu organizem/okolje. Vsak odnos ("fenomen") opredeljuje kot *polje dogajanja*, v katerega vstopajo iz ozadja "*figure*" (=življenjske situacije, potrebe, problemi), ki v "polju" povzročajo novo stanje (=odpirajo nove gestalte) in terjajo rešitev (=zaključevanje začelih gestaltov).

Vsak posameznik je sposoben sam udejaniti lastne življenjske cilje (=organizmično samouravnavanje), le dopustiti mu je treba, da jih sam izpelje. Za izbrane aktivnosti naj bo sam odgovoren. To je za gestaltiste naravni zakon in njihov način reševanja vzgojnih problemov, saj smatrajo, da vsako pretirano usmerjanje le hromi otrokovo ustvarjalnost, samostojnost in samozavest. Da pa bi lahko bil odgovoren zase (za lastno eksistenco), mora razlikovati med JAZ in NE-JAZ, med MOJE-TVOJE ter ENAKO- DRUGAČNO. Mešanje teh pojmov in neprepoznavanje sebe v odnosu do okolja ga napravlja zmedenega, negotovega in povzroča odklon v odzivanju.

Vsak je torej "svoje sreče kovač" in si v skladu s pogoji okolja sam, svobodno in zavestno izbira rešitve. Gestaltisti povdarjajo, da določa posameznikovo ravnanje zavest in ne podzavest.

Gestalt v slovenskem prostoru

Začetnik gestalt terapije je nemški psihiater Fritz Perls, ki pa je zaradi židovskega porekla zbežal pred Hitlerjem v Ameriko in se tam navzel značilno ameriške praktičnosti in enostavnosti, se družil z gledališčniki in se ogreval za orientalsko filozofijo. Iz značilno verbalne psihoanalitske prakse je oblikoval terapijo, ki temelji na eksperimentiranju kot načinu opazovanja odnosov organizem/okolje in zato uporablja dialog, govornico telesa, psihodramo, interakcijske igre in druge oblike komunikacije. Zadnjih dvajset let spet nezadržno osvaja staro celino in se zlasti uveljavlja na področju komunikologije, managementa in pedagogike. V znanost in psihoanalizo zaverovani psihoterapevti se je le poredkoma poslužujejo. Slovenci smo se z gestaltom srečali razmeroma zgodaj: leta 1972 je Institut za gestalt terapijo iz Los Angelesa organiziral v Dubrovniku prvi evropski edukativni seminar in nato še l.1974 na Bledu in 1976 v Portorožu, pa se zanj nismo ogreli. Zadnje desetletje je plodnejše: v Ljubljani, Mariboru in Novi Gorici steče podiplomski študij in z njim terapevtska dejavnost, leta 1996 se ustanovi Slovensko društvo za gestalt terapijo (kontaktna oseba: Bogdan Žorž, Mladinski dom Čepovan, tel 065-49.410), prof.dr.Tanja Lamovec in V.Ščuka pa vodita skupino pedagogov, ki želijo uporabljati elemente gestalta v učno-vzgojnem delu ali za lastno osebnostno rast (kontaktno mesto: "ARX"d.o.o. Ljubljana, Linhartova 13, tel.061.319.185)

Možnosti obravnave vedenjskih odklonov po gestalt pristopu

Najprej je pomembno naučiti otroka (mladostnika) opazovati sebe, vzpostavljati torej "kontakt s seboj", da bi se zlagoma naučil prepoznavati, KAJ doživlja in KAKO se odziva na nek dražljaj iz okolja - da bi torej vpostavljal ustrezen "kontakt z okoljem". Tega se bo naučil s treningom samoopazovanja: kaj se ta trenutek dogaja s teboj?, kako sediš?, kako dihaš?, kako čutiš? na kaj misliš?, kaj želiš storiti? itd. S tem postane pozoren na lastno odzivanje, saj ima priložnost ozavestiti vsako hotenje in se s tem izogniti afektivnega ali nepremišljenega vedenja, acting-out prebojev in drugih vedenjskih odklonov. Način komuniciranja se od obeh skrajnih pozicij (podredljivosti ali agresivnosti) premakne k asertivnosti in omogoča bolj horizontalen, demokratičen in ustvarjalen odnos vseh udeležencev interakcije. Odlični trening take komunikacije omogočajo interakcijske igre (Klaus W.Vopel) v redakciji in prevodu Centra za socialno delo Piran (kontaktna oseba: Miha Rotar). V interakciji z drugimi in ob povratni informaciji (feedback) bo prepoznal lastno vedenje, morebitne odpore ali obrambne mehanizme in imel priložnost spremeniti pri sebi vse tisto, kar mu ne ustreza oz. s čimer se moti. Pomembno je torej, da sam pride do uvida in se sam (svobodno) odloči za morebitne spremembe lastnega vedenja. Gestalt princip pozna namreč v odločitvah le dva glagola: HOČEM in NOČEM, saj je MORAM, izrečen od zunaj vedno prisila (v našem jeziku lahko tudi pogoj) in jo zato otroci in mladostniki zavračajo. Mora se le umreti...

Modeli preventivnega dela

Dobra in kakovostna šola

Jani Bras

Glej poglavje "Realitetna terapija / Dobra in kakovostna šola" na s. 20.

Kaj naj mlade naučimo o življenju - Programi za preprečevanje odvisnosti (model TACADE)

Martina Domajnko

1. Vsebina programa:

Program seminarja Zavoda RS za šolstvo Kaj naj mlade naučimo o življenju - Programi za preprečevanje odvisnosti je namenjen strokovnim delavcem v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja.

Konflikti med generacijami, pritisk sovrstnikov, oblikovanje otrokove samopodobe, agresivnost, srečevanje z drogami in nevarnostmi, ki jih le-te prinašajo, odgovorno odločanje ... so le nekateri od problemov s katerimi se odraščajoči otroci srečujejo in s katerimi se ukvarja tudi koncept seminarja.

Delavnice v programu so sestavljene tako, da se udeleženci zavejo predvsem pomena šole za oblikovanje otroka in pomena preventivnega delovanja v šoli. O samih drogah ne govorimo veliko, več pa govorimo o čustvih, o pomenu samopodobe, o različnih načinih spodbujanja in povečevanja samozaupanja, o konfliktnih situacijah, ki so del vsakdanjega življenja, o pomenu komunikacije za preventivno delo v šoli.

Cilji seminarja so naravnani na: razumevanje narave in principov preprečevanja drog v razredu in šolah, metodologijo preprečevanja drog, razvijanje socialnih veščin otrok, razvijanje vrednot pri otrocih, razvijanje otrokove samopodobe in samospoštovanja, na vzpodbujanje zdravega načina življenja....

Udeleženci seminarja na lastni koži preizkusijo tehnike, ki so uporabne tudi v razredu. Delavnice omogočijo udeležencem aktivno sodelovanje in spoznavanje tipičnih situacij, ki se dogajajo na šolah. Čeprav na seminarju govorimo o drogah, je cilj delavnic predvsem ta, da učitelji razumejo, da se problem drog nanaša tako na nikotin in alkohol kot tudi na ilegalne droge in da je alkohol najbolj dostopna droga, zato je njegova zloraba tudi najbolj razširjena.

2. Zgodovina:

V letu 1994 sta Ministrstvo RS za šolstvo in šport (Roman Lavtar) in Zavod RS za šolstvo (Polona Peček) razpisala izobraževanje za tiste strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju, ki bi jih v bodoče zanimalo širjenje znanja na področju preprečevanja drog.

Med prijavljenimi je bila izbrana skupina 30 ljudi, ki so se na 14 dnevnem seminarju (vodila sta ga angleška predstavnika nevladne organizacije TACADE) usposobili za predavatelje (multiplikatorje) programa Preprečevanje drog. Pripravili so tudi enoten material za izvajanje seminarjev.

Program se je v naslednjem letu (1995) preimenoval v Kaj naj mlade naučimo o življenju - Programi za preprečevanje odvisnosti.

Od leta 1994 do danes je bilo v Sloveniji izvedenih že precej seminarjev za katere je doslej vladalo izredno veliko zanimanje.

3. Uveljavljanje v Sloveniji

Evalvacija vseh opravljenih seminarjev kaže na izjemno visoko zadovoljstvo udeležencev s seminarjem, vendar doslej še nismo ugotavljali, koliko na novo pridobljena znanja udeleženci seminarjev tudi v resnici uporabljajo v šolskem okolju.

Vseeno je model Kaj naj mlade naučimo o življenju - Programi za preprečevanje odvisnosti (TACADE model) po slovenskih šolah prisoten na različne načine. Z raznimi prilagoditvami ga uporabljajo učitelji pri razrednih urah, pouku etike in družbe, pri pouku biologije in tudi pri delu s starši in kolegi v kolektivu.

4. Možnosti usposabljanja:

24-urni seminarji, ki so vključeni v sistem napredovanja učiteljev in so razpisani v Katalogu programov stalnega strokovnega spopolnjevanja strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja 1998/99, str.84, št. 54). Po dogovoru je možno izpeljati tudi samo posamezne delavnice.

5. Kontaktna oseba:

Cvetka Bizjak, Zavod RS za šolstvo, Poljanska 28, Ljubljana, telefon 061/133 32 66

Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima

Nivex Koller-Trbović in Marija Lebedina-Manzoni

U okviru znanstvenog projekta "Evaluacija modela tretmana mladih s poremećajima u ponašanju" kojeg je realizirao Odsjek za socijalnu pedagogiju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, a financiralo Ministarstvo znanosti RH, razvijena je posebna znanstvena tematska jedinica pod nazivom "Evaluacija integralne metode u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima", čiji je koordinator i voditelj bila prof.dr.sc.Josipa Bašić, a uz stručnu podršku Zavoda za školstvo Ministarstva prosvjete i kulture RH.

Autori integralne metode su: Josipa Bašić, Antonija Žižak i Nivex Koller-Trbović. Orijentaciju na predškolsku dob u značajnoj je mjeri bila potaknuta prethodnim istraživanjem FD-a čiji su rezultati ukazali na nezanemariv broj predškolske djece u vrtićima koja ispoljavaju šest i više poremećaja u ponašanju specifičnih za ovu dob - njih oko 7% (1988). Stoga se željelo pokušati djelovati upravo na djecu predškolske dobi unutar strukturiranih okvira predškolskih ustanova, gdje je moguće pomoći ne samo djetetu, već i njegovim roditeljima. Kako je upravo predškolska dob otvorena prihvaćanju brojnih utjecaja koji imaju reperkusija na kasniji razvoj djeteta, a predškolska ustanova je kroz svoje programe bila značajnije usmjerena na razvoj i poticanje intelektualnog i psihomotornog razvoja djeteta, usmjerili smo svoj znanstveni i praktični interes i djelovanje na razvoj metode (pristupa) koja bi značajnije utjecala na područje socio-emocionalnog razvoja djeteta, a što je bitno za prevenciju kasnijih poremećaja u ponašanju djeteta.

U teorijskom smislu okvir integralne metode nalazi se u humanističkom pristupu čovjeku pri čemu je naglasak stavljen na teorije učenja i potreba, a u operacionalnom smislu na komunikacijske procese. U svom teorijskom i praktičnom smislu integralna metoda se temelji na učenjima W. Glassera, T. Gordona, K. Lewina, A.H. Maslowa, C.R. Rogersa, P. Watzlawicka i brojnih drugih humanistički orijentiranih autora.

Osnovni cilj usmjeren je na poticanje socioemocionalnog razvoja djeteta predškolske dobi, uključenog u predškolsku ustanovu, putem integralne metode. Odnosno, u znanstvenom smislu radi se o evaluaciji efekata integralne metode na socijalnoemocionalni razvoj predškolskog djeteta.

S tim u svezi eksperiment, odnosno primjena integralne metode odvijala se u više smjerova, odnosno na više razina:

- edukacija iz integralne metode odgajatelja, stručnih suradnika i ravnatelja vrtića, te stalna evaluacija i supervizija
- primjena integralne metode u radu s djecom u predškolskim ustanovama - primjena integralne metode u radu s roditeljima djece
- primjena integralne metode na grupni i vrtićki kontekst - evaluacija efekata integralne metode.

Na taj način eksperiment se odvijao u više faza:

izrada teorijskog okvira integralne metode i predstavljanje integralne metode u njenoj cjelokupnosti (teorijski i znanstveni projekt- prikazan u 1. knjizi)

- edukacija odgajatelja, stručnih suradnika i ravnatelja za primjenu integralne metode (prikazano u 2. knjizi)
- primjena integralne metode u dječjim vrtićima kroz 3 godine trajanja projekta (8 vrtića u Zagrebu i 1 u Rijeci) uz stalne supervizijske susrete i suradnju koja je bila utemeljena na istim načelima kao i integralna metoda (predstavljeno u 3. knjizi)
- evaluacija efekata primjene integralne metode u radu s djecom i njihovim roditeljima u predškolskim ustanovama (kvalitativna i kvantitativna evaluacija tema je 4. knjige koja je u izradi).

Kako se radi o akcijskom istraživanju, živom projektu u kojem je bilo nužno stalno međusobno usaglašavanje, propitivanje, suradnja, komunikacija, stavaranje novoga, prilagođavanje promjenama itd., jasno je da su efekti primjene integralne metode mogli biti praćeni već od samog početka, tj. od edukacije stručnih djelatnika vrtića, koja je, možemo slobodno reći, proizvela pravo oduševljenje među stručnim djelatnicima vrtića, interes i motivaciju za primjenu, odnosno življenje ove metode (pristupa). To je značajno olakšalo dalju suradnju i ostvarivanje zadataka i ciljeva projekta. Interes za novo, drugačije, za povećan vlastiti angažman, rezultirao je stalnim učenjem i doeduciranjem, te zamjenom uloga iz uloge onih koji uče u ulogu kreatora u primjeni i nastavljača ideje. To je najbolje moguće pratiti u trećoj knjizi u kojoj su glavni autori upravo djelatnici dječjih vrtića koji su i sami postali nositelji metode, njene primjene, ali i njenog daljnjeg kreiranja, budući se radi o metodi, tj. pristupu koji nikada nije završen i koji ima brojne mogućnosti proširenja primjene unutar teorijskog i praktičnog okvira.

Iako se možemo kritički osvrnuti na posljednji zadatak našeg projekta, tj. na evaluaciju efekata primjene integralne metode, a koji je već trebao biti završen, možemo već sada reći nešto o efektima primjene integralne metode u radu s djecom i njihovim roditeljima u predškolskim ustanovama. Unatoč pomnoj i promišljenoj pripremi cijelog projekta, te nastojanju da se izradi valjani instrumentarij za praćenje efekata integralne metode kako na socioemocionalni razvoj djece, tako i na razvoj kompetentnosti stručnih djelatnika vrtića i roditelja, na vrtićki kontekst i sl., tijekom eksperimenta uočene su određene teškoće, posebno kvantitativne evaluacije, zbog čega će i te rezultate trebati uzeti kritički (problem "mjerenja" promjena, promjene odgajatelja a time i razlike u percepciji i procjeni, "širenje" ideja integralne metode i na kontrolne skupine itd.). No, treba reći kako se nadamo da te teškoće neće uzeti prevagu nad pozitivnim efektima ovog projekta, a o kojima smo kontinuirano tijekom primjene, a i nakon završetka samog projekta, redovito informirani od stručnih djelatnika vrtića koji su sudjelovali u eksperimentu. Upravo ti efekti i zadovoljstvo djelatnika vjerojatno su razlog što integralna metoda i dalje živi u tim vrtićima, ali i drugima koji su za nju čuli i žele je uvrstiti u program.

Naši daljni planovi i želje u svezi integralne metode usmjereni su na njeno uvođenje u redovite programe predškolskih ustanova, te njeno daljnje preispitivanje i povećanje kvalitete. Osim toga, u znanstvenom smislu, želja nam je provesti istraživanje koje bi obuhvatilo djecu eksperimentalnih i kontrolnih skupina u vrijeme njihova osnovnoškolskog školovanja, te i na taj način pokušalo dati određene odgovore o eventualnim efektima primjene integralne metode u predškolskim ustanovama.

U okviru edukacija koje nudi fakultet, autori su predložili edukaciju iz Integralne metode, a u skoroj budućnosti, metoda će biti prilagođena i za školski uzrast djece, odnosno za primjenu u kontekstu škole.

Šola za življenje - Teoretska izhodišča preventivne mentalno higienske dejavnosti

Janez Rojšek

Pričujoči model Šole za življenje kot oblike preventivne dejavnosti je namenjen mladostnikom. Pri tem ima primarna preventiva duševnega zdravja otrok in mladostnikov dve glavni nalogi:

- izboljšati splošno duševno zdravje
- preprečevati določene duševne težave.

Temeljno izhodišče je spoznanje, da vrsta duševnih težav nastaja v socialni interakciji v družini, ter drugih formalnih in neformalnih skupinah, ki vedno igrajo v človekovem življenju pomembno vlogo. Ta interakcija določa stališča in izkušnje ter oblike zadovoljevanja pomembnih človekovih potreb, razumevanje razvojnih značilnosti in doživljanja mladostnika, prepoznavanja, razumevanja samega sebe ter soljudi, razvijanje pozitivne slike o sebi in soljudeh, oblikovanje medosebnih odnosov in razumevanje le-teh skozi neverbalne in verbalne izraze, s poudarkom na čustvih ljubezni, spoštovanja, jeze, sovraštva itd., do spolnosti ter moške in ženske vloge, družini in njenem funkcioniranju itd.

Vse naštetu je okvirna vsebina preventivnega programa šole za življenje, ki se je začela odvijati leta 1975, najprej v okviru Delavske univerze v Radovljici, pozneje pa se je razširila tudi na ostale gorenjske občine. Pobuda zanjo je prišla s strani dijakov samih, teoretski in vsebinski okvir pa sta ji dala Slavica ^esnik in Janez Rojšek, ves čas pa jo izvaja širši tim šolskih in kliničnih psihologov ter zdravnikov.

Skupinsko delo kot temeljna metoda, ki se uporablja v okviru tega programa, je bila tako po vsebinski plati kot po časovnem obsegu znanstveno preverjena v raziskovalnem projektu - ^esnik S. in sodelavci: Vpliv šole za življenje na seksualno erotično doživljanje mladostnikov. Raziskovalna naloga. Raziskovalna skupnost Slovenije, Ljubljana 1980: 1-96.

Skupina je pomembna, saj nesigurnemu in neizkušenemu mladostniku nudi varnost in sigurnost ter mu tako omogoča novo učenje in vzbuja upanje, da bo našel nove interakcijske vzorce ter ustrezno mesto v skupini; v interakciji možnost ventiliranja, preverjanja realnosti s pričakovanji sovrstnikov, posploševanje in intelektualizacijo, akceptiranje razlik, z odpovedovanjem in čustveno navezanostjo (transfer) ter identifikacijo s socializacijo ter imitacijo. V skupini se prepletajo interpsihični in interpesonalni dogodki, oboje pa pomembno vpliva na razvoj osebnosti mladostnika, saj mu je skupina ogledalo za njegov lik in refleksija za socialno vedenje in izražanje njegove individualnosti.

Skupinsko delo temelji na zaupanju in enakopravnem odnosu, kjer vsak pove svoje mnenje oz. stališče ter izkušnje, ne da bi bil kritiziran. Prepriča torej odnos in ne beseda tipična za ekskatedra predavanja, ki gredo običajno skozi eno uho notri, skozi drugo pa ven. Izkustveno učenje s čustvenim doživljanjem poteka v obliki neverbalne in verbalne komunikacije.

Razvoj skupine poteka postopoma od prvega nezaupanja in strahu preko bogate čustvene interakcije in delovno konstruktivnega odnosa. Vodja skupine to dogajanje pomaga oblikovati, usmerjati in razumevati. Pri tem opazuje v skupini oblike in vsebino komunikacij, pogostost in

usmerjenost komunikacij... Na dogajanje v skupini lahko vpliva z aktivnim poslušanjem, vzpodbujanjem, ponavljanjem izjav, poudarjanjem pomembnih izjav, povzemanjem izpovedi, reflektiranjem čustev, povezovanjem, soočanjem z rezultati doživljanja in ravnanja, ter brez moralne note nakazuje nove možnosti, z vzdrževanjem potrebne napetosti pa pobuja učne procese, tudi s pomočjo igranja vlog, posredovanja strokovnih spoznanj itd.

Skupina tako omogoča dozorevanje v socialnem funkcioniranju, oblikovanje vrednostnega sistema, samostojnost, aktivnost, oblikovanje pozitivne in realne osnove za identiteto oz. samopodobo in samospoštovanje, omogoča izražati težnje in želje, kreativno ustvarjalno vstopati v socialni prostor, ter oblikovanje spolne identitete in potrebne odnose z istim in nasprotnim spolom. Pri tem imajo posamezni člani skupine različne vloge, ki odražajo tudi izražanje mišljenja, občutkov, potreb in želja (vloga vodje preko katerega teče komunikacija, vloga strokovnjaka ki argumentira, vloga vzpodbujevalca, kreatorja akcije in kontrolorja, vloga upornika in nasprotnika). Seveda pa je za razvoj skupinske dinamike, delitev vlog in možnosti delovanja skupine v željeni smeri potrebno določeno število srečanj oz. časa.

Raziskava je pokazala, da je za tovrstno pozitivno delovanje skupine potrebno vsaj 8 ur dela v skupini s populacijo mladostnikov, katerim je ta program namenjen. Rezultati so tako pokazali, da je skupinska oblika dela pripomogla k pomembni spremembi tako na racionalnem kot emocionalnem nivoju. Tako beležimo pri osnovnošolski populaciji spremembe v stališčih do pojmov ljubezen, ženska ter moški, ob tem pa pri srednješolski populaciji izstopajo očitne spremembe v stališčih do pojmov kot so poljub, spolnost in spolni odnos, kar je glede na starostno razliko izjemno pomembno pa tudi razumljivo.

V strukturi emocij je očiten vpad anksioznosti, pretirane opreznosti in pazljivosti, povečala pa se je odločnost, kritičnost, samostojnost v presojanju itd. Opazno je večje samoobvaldanje, organiziranost in načrtnost v mišljenju ter delovanju. To se je po vsebini odražalo tudi z večjo nagnjenostjo k odkriti konfrontaciji z mnenji in stališči o manjši sugestibilnosti in pretirani zaupljivosti.

Rezultati nadalje nakazujejo tudi razliko v konativnih pomenih kritičnih pojmov, ter strukturi emocij mladostnikov, ki se Šole za življenje niso udeležili ali so jo predčasno zapustili. Istočasno rezultati kažejo tudi na to, da je ob rednem edukativnem in supervizijskem delu z moderatorji potrebno stalno spremljati dogajanje in rezultate skupinskega dela, kar omogoča tudi nadaljnjo modifikacijo, dopolnjevanje in izpopolnjevanje tovrstnega pristopa.

Šola za življenje poteka v treh delih: v prvem delu najprej na sestanku staršem obrazložimo in posredujemo osnovne informacije o namenu in vsebini Šole za življenje in skozi tematsko usmerjen razgovor pridobimo tudi informacije o njihovih izkušnjah ter zagatah z razvojnimi posebnostmi njihovih mladostnikov.

Drugi del dela je usmerjen v informiranje o fiziološko anatomskem ustroju človeka, njegovem delovanju, kontracepciji... Poteka v obliki predavanj, ki obsega dve uri in ga izvaja zdravnik.

Tretji del poteka v obliki skupinskega dela, v malih skupinah po 12-15 članov. Obsega 8 ur skupinskega dela, upoštevajoč princip "tu in sedaj" in prilagojen interesom posameznih starostnih skupin, ki zajemajo 7. in 8. razrede OŠ in nižje letnike srednje šole.

Pri delu se poslužujemo elementov psihoterapevtskega pristopa z ozko opredeljenimi tematikami in cilji in poteka pretežno na reedukativnem nivoju, ki vključuje tudi možnosti novega

emocionalnega izkustva. V kolikor pridejo na dan izrazitejše težave v emocionalnem doživljanju in ravnanju se nakaže tudi možnost iskanja pomoči v drugih institucijah. Vsako delo v skupini pa se najprej začne z natančnim dogovorom, ki opredeli pravila in vsebine dogajanja v skupini (pakt o delu).

Izkušnje in raziskave so pokazale, da je pomembna tudi moderatorjeva vloga in njegovo čustveno, doživljajsko odzivanje ter stališča do pomembnih eksistenčnih potreb človeka, ter v tem okviru tudi do medosebnih odnosov in erotično seksualnih potreb (kontratransfer). Tako je potrebno moderatorjem nuditi ob ustrezni teoretski osnovi tudi edukacijo z vidika izkustvenega dela v skupinah, šele nato jih vključimo v delo Šole za življenje. Tudi nadalje preverjajo svoje delo in doživljanja ter ravnanja v supervizijskih skupinah, ki tečejo vzporedno s šolo za življenje.

Sicer pa bodo udeleženci študijskih dni lahko izkustveno doživeli delo v skupinah v sami "delavnici".

Model je bil prikazan in demonstriran na simpozijih in kongresih v Sloveniji in širom po Jugoslaviji, tako da njegove elemente srečamo v raznih oblikah preventivnega dela v šolah tudi drugje. Sedaj program pri nas vodi prof. Stanislava Jensterle-Kušar, klin. psiholog, ZD Kranj, Dispanzer za mentalno zdravje, Gosposvetska 10, 4000 Kranj, tel. 064/282-245, ki lahko nudi tudi vse ustrezne informacije o možnosti vključevanja in usposabljanja za delo v Šoli za življenje.

Piranski model

Miha Rotar

PROJEKT DELUJE LETOS ŽE 13. LETO IN JE VERJETNO »STAROSTA« MED TOVRSTNIMI PROJEKTI. O NJEM JE BILO ŽE VELIKO NAPISANEGA IN SO V TEM SESTAVKU PREDSTAVLJENA LE IZHODIŠČA ZA KONSTRUKTIVNO DEBATO.

Leto 1998 (konec projekta!)

*V projekt je bilo vključenih 60 osnovnošolskih otrok, ki imajo najrazličnejše »vedenjske« težave v odraščanju in 15 njihovih staršev. Skupine za otroke delujejo redno 1 x na teden in sicer: skupina starejših (5.-8.razred) iz Pirana v Pionirskem domu v Piranu in skupina iz Lucije (4.-7.razred) v Mahničevi hiši v Luciji - vsak ponedeljek od 17.- 19. ure. Skupina mlajših (1.-4. razred) iz Pirana v Pionirskem domu v Piranu - vsako sredo od 16.30 - 19. ure. S starši se sestajamo enkrat na 14 dni izmenično v Piranu oz. Luciji po predhodnem dogovoru. Sočasno potekajo za nekatere otroke in njihove starše redne individualne obravnave na CSD. Izvajalci programa (8 – zunanjih sodelavcev, profesionalcev), sestajamo se redno 1 x na mesec pri koordinatorju na CSD v Piranu, kjer potekajo sprotne evaluacije. Za supervizijo smo bili z dr. Koboltovo dogovorjeni 1 x na 2 meseca.

*Skupine so prilagojene šolskemu koledarju in v času šolskih počitnic ne delujejo.

Vsaka skupina beleži vsebine načrtovanega programa in njihovo realizacijo z opisom skupinske dinamike v dnevnik.

*Ker je bilo v tem šolskem letu v vseh skupinah precej "novincev", je bilo nekoliko več časa namenjeno strukturiranju, ki je potekalo predvsem preko interakcijskih iger, športnih in likovnih dejavnosti. V Luciji smo preurejali prostore, kjer skupina deluje.

O VSEBINI DELA VEČ USTNO IN OB EVENTUELNIH VIDEO POSNETKIH.

*Sicer je dejavnost enako, kot pretekla leta usmerjena v konstruktivne zaposlitve posameznika v skupini in zato terapevtska. Vsebine dela so takšne, kot jih otrok želi in potrebuje in so dopolnilo k šolski in domači vzgoji.

*Letovanja ob zaključku šol. leta.

*Noben otrok - član naših skupin ni bil v preteklih letih oddan v vzgojni zavod.

TEŽAVE

Kvaliteta strokovnega dela v projektu bi bila še toliko večja, če bi izboljšali opremljenost prostorov, ki je zastarela in ne ustreza standardom. Didaktični pripomočki so že nekoliko izrabljeni. Projekt je pridobil premalo sredstev, da bi lahko vlagali v to vrzel, oziroma karkoli novega dokupili.

Želja izvajalcev in uporabnikov je, da bi že enkrat pridobili stalne prostore, ki bi jih lahko po lastnih željah opremili in jih imeli za svoje.

Predvidoma bodo sedanja sredstva porabljena že do konca februarja.

Naj ponovno poudarimo, kot že tolikokrat, da je delo s to populacijo otrok, ki je vključena v projekt, v takšnih pogojih težko in strokovno naporno. Brez entuziazma izvajalcev v teh razmerah, do danes prav gotovo ne bi vzdržalo. Če bo evalvacija v prihodnje pokazala, da gredo improvizacije na škodo otrok, bomo z dejavnostjo prekinili.

Evropska mreža zdravih šol

Nada Šmit

Slovenske šole so se z mednarodnim projektom "Z D R A V A Š O L A" zavezale zdravju - zdravju otrok, staršev, učiteljev in vseh zaposlenih v šoli, in zagotavljanju varnega družbenega in naravnega okolja, ki omogoča zdravje. **Iskanje poti do Zdrave šole pomeni v veliki meri oblikovanje take življenjske skupnosti, ki ohranja in krepi zdravje vseh udeležencev in išče ravnovesje med različnimi vidiki zdravja.**

V Zdravi šoli se promovira zdravje. V okviru promocije zdravja se zdravje pojmuje kot sposobnost uresničevanja posameznikovih možnosti in kot pozitiven odziv na izzive okolja.

Je proces, ki omogoča, da ljudje povečajo kontrolo nad dejavniki, ki vplivajo na zdravje in ga izboljšajo.

Vsem, ki hodijo v šolo, omogoča in jih spodbuja, da vplivajo na svoje zdravje tako, da izboljšajo svoje telesno in duševno zdravje. Uvaja spremembe vodenja, ustvarja notranje in zunanje povezave, uvaja nove načine učenja in poučevanja, metode dela, nove vsebine.

Slovenija se je vključila v Evropsko mrežo zdravih šol že leta 1993. ZDRAVA ŠOLA je prvi skupni projekt treh evropskih organizacij:

- **Svetovne zdravstvene organizacije (SZO)**, ki v projektu skrbi za promocijo zdravja v najširšem pomenu besede,
- **Sveta Evrope**, ki skrbi za koordinacijo dogajanja in spodbujanje sodelovanja med državami,
- **Evropske unije**, ki skrbi za povezovanje med državami.

Vse slovenske šole, ki so bile izbrane v evropsko mrežo zdravih šol, so prejele s strani naštetih organizacij priznanje in certifikat, da so uradno članice te mednarodne mreže.

Za mrežo zdravih šol skrbita v slovenskem prostoru:

- **Nacionalni podporni center** na Inštitutu za varovanje zdravja Republike Slovenije in
- **Nacionalni posvetovalni odbor**, v katerem so predstavniki Ministrstva za šolstvo in šport, Ministrstva za zdravstvo, Zavoda za šolstvo RS, predstavniki Filozofske fakultete in Fakultete za šport ter predstavniki Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani in Zdravstvenih domov.

Ko smo vstopili v Evropsko mrežo zdravih šol, smo se dogovorili za uresničevanje nekaterih skupnih ciljev, katerim se skušajo v čim večji meri približati vse šole.

Seveda ima vsaka šolska skupnost svojo vizijo zdrave šole, zato je pomembno, da se ciljem čim bolj približujemo na načine, ki jih lahko uresnečujemo v danem okolju.

Šole, ki so bile izbrane v Evropsko mrežo zdravih šol si prizadevajo izpolniti naslednjih 12 zahtevanih kriterijev:

1. Aktivno podpiranje pozitivne samopodobe vseh učencev na način, da pokažemo, da lahko prav vsak prispeva k življenju šole.
2. Skrb za vsestranski razvoj dobrih medsebojnih odnosov med učitelji in učenci, učitelji med seboj in med učenci.
3. Socialni cilji šole morajo biti jasni učencem, učiteljem in staršem.
4. Vse učence šole spodbujati k različnim dejavnostim na način, da so jim ponujene raznovrstne spodbudne situacije.
5. Skrb za izboljšanje šolskega okolja.
6. Skrb za razvoj dobrih povezav med šolo, domom in skupnostjo.
7. Skrb za povezavo med osnovno in srednjo šolo zaradi priprave skladnega učnega načrta zdravstvene vzgoje.
8. Aktivna podpora zdravja in blaginje naših učiteljev.
9. Upoštevali dejstvo, da so učitelji in šolsko osebje zgled za obnašanje v zvezi z zdravjem.
10. Upoštevanje komplementarne vloge, ki jo ima šolska prehrana.
11. Sodelovanje s specializiranimi službami v skupnosti.
12. Vzpostavitev poglobljenega odnosa s šolsko zdravstveno službo.

Projekt Zdrava šola promovira zdravje na več nivojih.

- Promocija zdravja v šoli zavzema širši pogled, vse vidike življenja v šoli in povezave v skupnosti.
- Temelji na modelu zdravja, ki vključuje interakcijo telesnih, duševnih, družbenih vidikov in vidikov okolja.
- Usmerjena je na aktivno sodelovanje učencev in razvijanje veščin z različnimi metodami.
- Upošteva širok razpon različnih vplivov na učenčevo zdravje.
- Upošteva, da obstojajo osnovne veščine in procesi, ki so skupni vsem pomembnim vprašanjem v zvezi z zdravjem, načrtuje jih vnaprej kot del učnega načrta.
- Bistvena elementa promocije zdravja sta razvoj realne pozitivne predstave o sebi in posameznik, ki prevzema nadzor nad svojim življenjem.
- Priznava pomembnost fizičnega okolja - estetski vidiki, neposredni psihološki vplivi na učence in učitelje.
- Promocija zdravja v šoli vključuje tudi učitelje in drugo osebje, ki je zaposleno na šoli. Poudarja njihovo vlogo modelov.
- Podpora staršev in njihovo sodelovanje sta osrednjega pomena.
- Zavzema širše stališče do šolske zdravstvene in zobozdravstvene službe. Spremljanje in preprečevanje bolezni, pa tudi dejavno vključevanje v učni načrt in pomoč učencem, da bi se zavedali svoje vloge uporabnika zdravstvenih služb.

V Evropsko mrežo zdravih šol, ki promovirajo zdravje je včlanjenih preko 40 držav. Mreža se se naglo širi, izdelan ima lasten strateški načrt, ki je ključnega pomena pri njenem razvoju in širitvi. Razvojni načrt zagotavlja okvir za doseganje prednostnih nalog in partnerski pristop.

Sodelovanja partnerjev na mednarodni ravni, kot so Svet Evrope, WHO in Komisije Evropskih skupnosti in na nacionalni ravni partnerstvo med ministrstvom za zdravstvo in ministrstvom za šolstvo, pogojujejo pomembne dejavnike uspeha promocije zdravja.

Projekt Zdravih šol je bil v letih 1993 do 1997 izvajan v 11 osnovnih in 1 srednji šoli.

Izbrane zdrave šole so porazdeljene tako, da so zastopane vse regije v Sloveniji.

V letu 1998 se je pridružilo tem šolam še 130 novih šol, ki pa so vključene le v slovensko mrežo Zdravih šol.

Projekt ima strokovno podporo in koordinacijo na Inštitutu za varovanje zdravja RS.

Nacionalno koordinacijo vodi mag. Eva Stergar, dipl. psiholog, vodja oddelka za zdravstveno vzgojo na Inštitutu za varovanje zdravja RS.

Ustvarjalno reševanje konfliktov in vrstniško posredovanje

Mojca Vogelnic in Miran Škerlj

Vsebina programa

Ustvarjalno reševanje konfliktov je program, ki obravnava reševanje konfliktov po petstopenjski lestvici »plezanja« iz konfliktne situacije.

Izhodišče tega programa je predpostavka, da so konflikti nekaj vsakdanjega in da ob konstruktivnem reševanju omogočajo osebnostno rast posameznikov, ki so vanj vpleteni. To je možno, če konflikta ne obravnavamo kot nujno zlo in situacijo, v kateri ena stran dobi in druga nujno izgubi, ampak kot nesporazum ali krizo, iz katere lahko z odgovarjajočo komunikacijo obe vpleteni strani nekaj pridobita na osebnostni ravni. Prav tako pomembno je izhodišče, da konflikt lahko učinkovito rešijo le tisti, ki so vanj vpleteni, pri čemer prevzemajo odgovornost za svoje početje, počutje in za svoje ravnanje.

Iz takega pristopa k reševanju konfliktov izhaja tudi drugi del programa – Vrstniško posredovanje:

Velikokrat v konflikt vpleteni čutijo situacijo kot brezizhodno ali tako, da pride nujno iz nje ena stran kot zmagovalec in druga kot poraženec. Zato se v takih situacijah umaknejo, potlačijo svoje želje in potrebe ali se zatekajo k načinom reševanja s silo.

Čeprav tretja stran ne more rešiti konflikta med sptima, lahko posreduje tako, da pripravlja prostor in vzdušje ter omogoča med sptima konstruktivno komunikacijo, ki vodi v reševanje konfliktne situacije iz zgoraj omenjenih izhodiščih.

Vrstniški posredovalci so učenci, ki se v posebnih tečajih naučijo vzpostavljati razgovor med sptimi učenci ali skupinami, ki iščejo rešitev. Njihov namen je, da obema sptima stranema omogočijo boljšo komunikacijo in razumevanje. To često privede do obojestransko zadovoljive rešitve konflikta.

Zgodovina

Ta model reševanja konfliktov in vrstniškega posredovanja je prišel k nam iz ZDA. Open Society Institute, fundacija Georga Sorosa, je v okviru regionalnega programa Zdravstvena vzgoja s svojimi zunanjimi sodelavci pripravil priročnik »Conflict And Communication«, katerega avtor je Daniel Shapiro. Zavod za odprto družbo (OSI-Slovenia) je omogočil prevod priročnika v slovenščino in tisk ter izobraževanje svojih sodelavcev. Njihovi štirje zunanji sodelavci so se udeležili seminarjev, ki sta bila v Sofiji in v Budimpešti. Dva sodelavca (mag. Mojca Vogelnic in Miran Škerlj) sva nato nadaljevala s pripravo tridnevne delavnice Reševanje konfliktov. V šolskem letu 1996/97 je bila delavnica uvrščena v katalog Stalnega strokovnega spopolnjevanja pedagoških delavcev. Izpeljala sva tri take delavnice (Portorož, Kranj, Celje), ki so obsegale petstopenjsko reševanje konfliktov, vrstniško posredovanje pa le informativno. Kmalu se je pokazala potreba po dveh ločenih delavnicah. Zato sta bili že v šolskem letu

1997/98 razpisani dve delavnici in sicer Ustvarjalno reševanje konfliktov in Vrstniško posredovanje.

Prisotnost in uveljavljanje modela v Sloveniji danes

V okviru Zavoda za odprto družbo je bil v šolskem letu 1997/98 razpisan tudi projekt poizkusnega uvajanja vrstniškega posredovanja v osnovne in srednje šole ter dijaške domove. Odziv na razpis je bil velik. Prijavilo se je preko 50 ustanov s 126 udeleženci. Sledilo je šest delavnic Ustvarjalno reševanje konfliktov (Portorož, Ljubljana 2x, Kranj, Novo mesto, Maribor). Projekt pa nadaljujemo v šolskem letu 1998/1999 z delavnico Vrstniško posredovanje. Dve sta bili že izpeljani (Maribor, Novo mesto), naslednja je predvidena v januarju prihodnje leto (Kranj ali Ljubljana). Namen projekta je uvajanje in preverjanje vrstniškega posredovanja kot modela v nekaj osnovnih in srednjih šol v Sloveniji.

Možnosti, pogoji, vrste usposabljanja in drugega povezovanja

Model petstopenjskega reševanja konfliktov in (vrstniškega) posredovanja je v svojih izhodiščih univerzalen.

Sedanja prizadevanja so usmerjena v izobraževanje vzgojiteljev, učiteljev, svetovalnih delavcev, drugih pedagoških delavcev in vseh zainteresiranih za to tematiko, ki bi tak model komunikacije z namenom reševanja konfliktov in boljšega razumevanja širili v šolah. Program je šele na začetku in dokaj nepoznan, vendar verjamemo v njegovo učinkovitost in v pozitivne rezultate. O tem poroča tudi raziskava v ZDA (Jacobson, Michael G. idr. *Effective School Climate: Roles for Peers, Practitioners and Principals*. Rural Research Report, vol. 3(4), pomlad 1992), v kateri ugotavljajo, da je na šolah zaradi vrstniškega posredovanja verjetno manj odsotnosti, agresivnosti, vandalizma in kazni.

Sedaj torej teče projekt uvajanja vrstniškega posredovanja, ob tem pa vodimo tudi samostojni delavnici Ustvarjalno reševanje konfliktov in Vrstniško posredovanje (udeležba na prvi je pogoj za prijavo na drugo), ki sta vključeni v Katalog programov stalnega strokovnega spopolnjevanja strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja v šol. letu 1998/1999. Tako projekt kot delavnici trenutno potekajo v okviru Zavoda za odprto družbo iz Ljubljane, vendar pričakujemo zaradi sprememb, ki čakajo Zavod, tudi tu spremembe.

Obe delavnici sta tridnevni. Izvajamo jih v izobraževalnih centrih Zavoda za šolstvo, na šolah ali po dogovoru. Število udeležencev delavnice je 20 do 25 oseb.

Kontaktne osebe

mag. Mojca Vogelnik, Marezige 35, 6273 Marezige; tel.: (066) 55 015
Miran Škerlj, PINA – Primorski Informacijski Atelje, Gregorčičeva 6, 6000 Koper
Tel.: (066) 400 320, fax: (066) 400 321, e-pošta: miran@pina.soros.si

Predstavitve inovativnih in kakovostnih dejavnosti posameznih institucij

Botri in botrce otrok v Mladinskem domu Malči Beličeve

Urška Bergant

V Mladinskem domu Malči Beličeve že dobri dve leti poteka akcija pod imenom Botrstvo. Veliko je takšnih, ki našo akcijo že poznajo, vsi ostali pa jo lahko spoznate v naslednjih nakaj vrsticah.

Velikokrat se zgodi, da obvelja rek: Vsi se veselijo, ko se rodiš, in vsi so žalostni, ko umreš. Vmes pa jim je v glavnem vseeno.

Pri naših otrocih je tam vmes, v njihovem otroštvu, ki bi naj bilo polno ljubezni in razumevanja, odpovedala osnovna enota, in to je družina. Starši jim iz različnih razlogov ne morejo ali ne znajo pomagati, mnogi nimajo dovolj sredstev niti za lastno preživetje, kaj šele za odraščajočega šoloobveznega otroka. Otroci so šolsko neuspešni, imajo čustvene in vedenjske težave in vrstniki jih velikokrat odklanjajo. Mnogi pravijo, da je denar sveta vladar, in tudi pri naših otrocih se ta trditev večkrat izkaže za resnično. Zgodi se, da kljub temu, da se želijo vključiti v "normalno" življenje vrstnikov, ostanejo bolj ali manj izključeni, saj jim z nemodernimi oblačili, brez žepnine in ostalih dobrin ne morejo biti enaki.

Vsak otrok sanja svoje sanje, ki pa velikokrat ostanejo neizsanjane. Da bi lahko naši otroci uresničili vsaj delček svojih sanj, se namje porodila ideja o Botrstvu.

Akcija je stekla maja leta 1996. Boter lahko postane vsak, ki ima rad otroke in ki je pripravljen eno leto, vsak mesec prispevati 5000 tolarjev za enega otroka, ter mu s tem omogočiti uresničitev vsaj nekaterih skritih želja.

Vsakega, ki se odloča za botra povabimo v dom, da vidi, kje otroci živijo in kaj počnejo. Upoštevamo njihove želje, hkrati pa tudi mi povemo naše oz. vsakemu razložimo kaj se od njega pričakuje. Ugotovili smo, da je to nujno potrebno, saj smo na začetku naleteli na določene težave kot so:

- *prevelika in predvsem nerealna pričakovanja botrov* (otroku so postavljali zahteve, ki jih ni mogel izpolniti, pričakovali so, da bodo šolsko kar naenkrat zelo uspešni, mogoče celo odlični ali vsaj pravdobri...)
- *določeno neupoštevanje hišnega reda* (prihodi v poznih večernih urah...)
- *vtikanje v "vzgojo" in v delo vzgojiteja*
- *nakup predragih daril* ("kupovanje otroka", predvsem pa ljubosumje tistih otrok, ki nimajo takšnih botrov...).

Vse to skušamo danes čimbolj preprečiti, zato se z vsakim, ki se odloča za botra ali botrco predhodno temeljiti pogovorimo, z njim sklenemo pogodbo, ki obvezuje obe strani: botra kot darovalca, otroka ter njegovega vzgojitelja pa, da bo denar res koristno porabljen.

Veliko botrov se odloči tudi za stike z otroki, vedno pa je nekaj takšnih, ki stikov ne želijo. Posebno v primerih, kjer se botri odločijo za stike, je nujno potrebno "preveriti" njihovo družino,

si pridobiti soglasje otroka, CSD - ja in seveda tudi staršev. Pri slednjih moramo biti zelo pozorni na kakšen način se jim predstavi botrstvo, saj se je že zgodilo, da so si botrstvo napačno razlagali, ker so bili npr. muslimanske ali pravoslavne veroizpovedi.

Ko imamo vsa potrebna soglasja, sa najprej odločimo za krajše, dveurne stike. Botri ponavadi odpeljejo otroka na sladoleđ, tortico ali v kino. Če so s srečanjem zadovoljni oboji, tako otrok kot boter, s stiki nadaljujemo in nekaj otrok je z botri razvilo tako dobre odnose, da odhajajo k njim za vikende ali celo za počitnice.

Otroci si z botri dopisujejo, jih vabijo v skupino in na praznovanje rojstnih dni in ostalih pomembnih dogodkov. Enkrat na leto pa jim v zahvalo za njihovo pomoč priredijo zabavo, kjer se lahko sladkajo z dobrotami, ki jih spečejo otroci sami. Sami izdelajo tudi drobna darilca, ki so jih botri vedno zelo veseli. Vendar pa se zgodi, da se v množici veselih in zadovoljnih obrazov najdejo tudi takšni, ki žalosti in razočaranja ne morejo prikriti. To so predvsem tisti otroci, pri katerih se je boter odločil, da ne želi nobenih stikov in jih otroci vsako leto zaman čakajo.

Tako, na kratko sem vas seznanila z našim botrstvom in ostalo je samo še da vam povem, kaj vse si otroci kupijo z botrskim denarjem in za kaj ga porabijo.

Naša želja je predvsem naučiti otroke kako ravnati z denarjem, kako varčevati in kako si kupiti tisto kar potrebujejo, saj želimo otroke pripraviti za življenje oz. za čas, ko bodo morali skrbeti sami zase. Botri in botrce lahko vedno, če želijo, izvedo za kaj je otrok denar porabil. Pod budnim očesom vzgojiteljev, si otroci s tem denarjem kupijo oblačila, obutev, športno opremo, ne smem pozabiti na sladkarije, katerih ni nikoli preveč, nekateri privarčujejo za rolerje, kolo in še bi lahko naštevala, vendar je vse skupaj lepše izraženo v naslednjih skupnih mislih otrok ene izmed naših skupin:

Spoštovane botre in botri, dragi prijatelji!

Radi bi vam povedali, da smo zelo hvaležni za vašo pomoč, saj si sedaj lahko privoščimo stvari, o katerih smo pred leti lahko le sanjali. Ker smo mladi, se radi ukvarjamo z mnogimi stvarmi. Mika nas šport, udeležujemo se na kulturno umetniškem področju, spoznavamo nove kraje, zanima pa nas še veliko drugega. Z vašo pomočjo smo nekateri postali dobri plavalci, drugi uspešni judoisti, celo kajakaš na divjih vodah je med nami, pa zagnani oblikovalci, pa solidni plesalci, nogometaši, kitaristi...

Radi bi vam torej povedali, da smo si z vašimi nakazili najprej poskrbeli nekaj najpotrebnejših oblačil, nato športno opremo, plačujemo si treninge juda, nogometa, košarke, učenje kitare, kupili pa smo si tudi gramofon z zgoščenkami.

V domu pa je tudi nekaj otrok, ki večino denarja porabijo za inštrukcije za fiziko, kemijo, matematiko... in jim za ostale drobnarije, na žalost, ne ostane veliko.

Tako, naj bo to vse in naj za konec dodam samo še, da upam, da se bo našlo še veliko ljudi, ki bodo želeli pomagati našim otrokom, da bodo iz teh nasilno poškodovanih otroških duš zrasli pokončni in delavoljni ljudje.

Ljubljana, 18. 1. 1998

Kako pristopiti k vrstniškemu nasilju v razredu (socialne vloge v skupini učencev in kohezivnost skupine)

Sanja Brezničar

Na osnovni šoli pri Mladinskem domu Jarše skušamo z različnimi metodami skupinskega dela vplivati na pojave vrstniškega nasilja. Ena od oblik takega dela je upravljanje s socialnimi vlogami učencev v razredu.

CILJI:

- udeleženci preko igre vlog spoznajo različne socialne vloge, ki se pojavljajo v skupini učencev,
- udeleženci prepoznajo svojo in vloge drugih članov simulirane skupine,
- udeleženci s svojimi sporočili vplivajo na druge člane skupine v smeri večje kohezivnosti skupine in zmanjševanja agresivnosti do drugih članov skupine.

METODE:

- igra vlog, ki jih pripravi moderator
- delo v paru s ciljem : A/ opisati vloge, ki so se pojavljale v skupini in B/ prepoznavanje tistih vedenj in povratnih sporočil, ki so pripomogla k večji kohezivnosti skupine, in nasprotnih vedenj
- diskusija

POTEK DELAVNICE:

Potek delavnice bom dostavila naknadno, ker bom med kolegi preizkusila nekaj različnih modelov in se nato odločila za najboljšega.

Predstavitev osnovne šole pri Mladinskem domu Jarše (intencionalni »skriti curriculum«)

Sanja Brezničar in Simon Vene

Na osnovni šoli pri Mladinskem domu Jarše si prizadevamo poleg doseganja splošnih šolskih ciljev ob uporabi klasičnih pedagoških in socialno pedagoških metod razviti celostne dimenzije delovanja šole na ravni predpostavk, ki se tičejo ugodne (psihosocialne) šolske klime.

V predavanju bomo na ravni teoretskega diskurza utemeljili in izdali nekatere konkretne dejavnosti, ki so povezane s temi prizadevanji.

“In svet je pesmi vreden” -recital pesmi Franeta Milčinskega - Ježka

Metka Gobec, Alenka Gubenšek, Dejan Keuc, Janja Makovec, Viktor Malec, Ivan Mijačević, Borut Mori, Mojca Prejac, Jure Vočanec, Laura Volavc

Recital pesmi Franeta Milčinskega – Ježka je pripravila glasbeno-recitacijska skupina Dijaškega doma Drava v Mariboru. Njihov program obsega 14 od najbolj znanih Ježkovih pesmi.

Projekt- stanovanje

Dušan Kavčič

Predstavitve Stanovanjske skupine Kranj pri Vzgojnem zavodu Preddvor

V stanovanjski skupini so mladostniki- srednješolci s posebnimi potrebami in ki imajo težave v odraščanju in prilagajanju na socialno okolje. Problematika naših mladostnikov je pestra, ena od njih je neuspešnost v šoli, ki je velikokrat pogojena z neustreznim domačim okoljem.

Mladostnikom je ves čas na voljo eden od štirih vzgojiteljev, ki poleg stikov s šolo, s starši in Centri za socialno delo skrbi za njihov zdrav razvoj **k samostojnosti**. Namen stanovanjske skupine in primarna naloga je zdrav razvoj osebnostno in vedenjsko motenih mladostnikov, katerih motnje so v največji meri posledica neustreznega družinskega okolja.

Stanovanjska skupina je locirana v neposredni bližini centra mesta Kranja in obsega dve nadstropji trakta večje stanovanjske zgradbe. Kapacitete stanovanjske skupine nam omogočajo nastanitev desetih mladostnikov v štirih dvoposteljnih in dveh enoposteljnih sobah.

Sprejem mladostnikov:

- pismena prošnja mladostnika za sprejem, ki izraža njegovo lastno željo.
- prošnja Centra za socialno delo in dokumentacija.
- mladostnik se mora strinjati in sprejeti način in organizacijo življenja v stanovanjski skupini.
- redno obiskovanje šole.

Temeljna pravila:

- redno obiskovanje pouka.
- uspešno delo v šoli.

- navajanje na skrb za lastno zdravje (alkohol, droge, kajenje...) in osebno higieno.
- vsi se trudimo za red in čistočo v stanovanju.
- medsebojni odnosi temeljijo na spoštovanju človekovih pravic, priznavanju različnosti in strpnem odnosu do vseh.

Predvsem pa v skupini vsi skupaj skrbimo za to, da so v največji meri zadovoljene mladostnikove potrebe.

Predstavitev primera

B.M. je v Vzgojnem zavodu že deseto leto. V zavod je prišel v drugem polletju prvega razreda. Po končani osnovni šoli je prišel v Stanovanjsko skupino Kranj in obiskuje drugi letnik Avtomehanične šole v Škofji Loki. B. je v času bivanja v stanovanjski skupini zelo napredoval, predvsem na socialnem področju. Njegov napredek je viden na področju odgovornosti, samostojnosti, samoiniciativnosti, predvsem pa se je popravil odnos do odraslih. V šoli je uspešen in pričakovati je, da bo triletni program uspešno končal in s šolanjem verjetno nadaljeval v programu tri plus dva.

Področje na katerem pa ni željenega uspeha je odnos med B. in njegovo mamo. V stanovanjski skupini smo se vsi vzgojitelji zelo trudili, da bi odnos B. mati postavili v vsaj znosne okvire. Tudi B. se je aktiviral in skušal vzpostaviti odnos, vendar ugotavljamo, da smo bili vsi skupaj neuspešni. Ne bom se ukvatjal s tem kaj vse smo storili in kaj bi še lahko. Ugotovili smo, da smo prišli do **točke**, kjer je potrebno poskrbeti za B. in mu ponuditi pogoje, da se popolnoma osamosvoji. Naša prognoza je, da bo moral B. po končani šoli začeti življenje na svoje. Ves trud in naše delo z njim v vseh teh letih bi postalo brezpredmetno, če bi B. vrnili v domače okolje. Situacija je postala takšna, da B. zavrača izhode domov in tako njegovi mami tudi odgovarja. B. ostaja vse vikende in počitnice med šolskim letom v stanovanjski skupini. Problem so tudi poletne počitnice.

Vse to stanje nanj že vpliva in tudi njegova želja je, da bi imel možnost umakniti se na svoje. B. je potrebno omogočiti pogoje za samostojno bivanje. Realizacija sama ob našem suportu pa bo v njegovih rokah.

Poiskusi reševanja

Pred poletnimi počitnicami smo vedeli, da bo problem, kje bo B. preživel te počitnice. Že dovolj zgodaj smo o tem seznanili tudi Center za socialno delo v njegovem kraju in jih prosili za njihovo sodelovanje pri iskanju sobe za B. Na žalost tega sodelovanja ni bilo, napoteni smo bili na občinsko upravo. Z razgovori po telefonu in dopisom smo jih seznanili o problemu in če obstaja možnost, da bi se za B. dobila soba. Odgovor se je glasil, da ni nobenih možnosti.

V lanskem šolskem letu smo z najemniškim stanovanjem reševali primer dekleta, ki je zaključevala troletni program na upravno administrativni šoli. Ker ni bilo druge možnosti smo stanovanje iskali preko oglasov. Stanovanje smo našli v privatni hiši in najemniško pogodbo je sklenila dekle. Ta rešitev ima določene pomankljivosti.

Prav zato smo začeli v skupini razmišljati o rešitvi, ki je predstavljena v projektu. Mnjenja sem, da je potrebno problematiko reševati sistemsko. Nekateri zavodi oziroma stanovanjske skupine so te probleme že reševale na podoben način. Ničesar pa se ne ve kako in ali je ta oblika zaživila.

Predlagana rešitev

- v okviru VZ Preddvor obstaja prostor (bivše stanovanje za osebe ustanove) v katerem se lahko uredi stanovanje in sicer z minimalnimi stroški. B. je pripravljen sam urediti prostore.
- Stanovanjska skupina mu je pripravljena nuditi pomoč, pri delu in delno pri stroških.
- stanovanje bi bilo nadgradnja Stanovanjske skupine Kranj.
- namenjeno bivanju B. in po potrebi še koga iz stanovanjske skupine med vikendi in šolskimi počitnicami.
- B. prejema družinsko pokojnino in bo kril delno stroške elektrike in vode. Kritje delnih stroškov velja za vsakega, ki biva v stanovanju.
- bivanje v stanovanju je pogojeno z bivanjem v stanovanjski skupini.
- pogoji in pravila bivanja v stanovanju izhajajo iz pravil Stanovanjske skupine Kranj.
- vodenje mladostnika, ki biva v stanovanju izvajajo vzgojitelji Stanovanjske skupine Kranj.

Namen predlagane rešitve je naslednji: B. samostojnost in socialna zrelost je še v razkoraku z njegovo starostjo, kljub temu, kot sem že omenil, da je njegov napredek na socialnem področju velik. Vodenje bo potrebno tudi po končanem troletnem programu. To **vodenje** naj bi se odvijalo v obliki občasnega nadzora v stanovanju, kjer bi prebival sam ali v družbi sogojenca.

Svetovanje pa bi se izvajala na področju razpolaganja z denarjem, ustvarjanja kroga pozitivne in stimulative družbe, nadaljevanje socialnega dozorevanja in razvijanja pozitivnega odnosa do soljudi.

V Stanovanjski skupini Kranj se nam iz leta v leto pojavlja več primerov, ki jih bomo morali reševati na podoben način. V ta namen bomo pripravili podoben projekt in z njim seznanili pristojne na občini Kranj. Predvidevamo, da bi na ta način pridobili v upravljanje garsonjero v Kranju.

Odločitev za takšno rešitev

- potrebe po stanovanju, kot nadgradnji Stanovanjske skupine so iz leta v leto večje in jih je potrebno **sistemske rešiti**.
- naši srednješolci imajo po končanem šolanju v življenju drugačne cilje kot njihovi starši. Predvsem se želijo osamosvojiti in pri tem še potrebujejo suport vzgojiteljev stanovanjske skupine.
- stanovanje pomeni še en korak bližje k samostojnemu življenju.
- sofinanciranje stanovanja s strani mladostnika (elektrika, voda).
- stanovanje je v upravljanju VZ Preddvor, vzgojitelji stanovanjske skupine vršijo vodenje mladostnika.

Obogatitev vsebin in odnosov pri delu z otroki in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti

Darja Klasinc in Konrad Zajc

1. PRIČAKOVANJA:

V Mariboru je veliko ljudi čez noč ostalo brez zaposlitve. Podjetja so eno za drugim odhajala v stečaj. Brez zaposlitve so ostajali mladi vzdrževalci družin, kot tudi starejši ljudje, ki so sicer imeli še veliko volje in moči za delo. Kaj vse se je v njih dogajalo, ko so se prijavljali na RZZ, si težko predstavljamo vsi, ki tega nismo doživeli. Izguba varnosti, občutek nemoči, ponižanje, negativna samopodoba, občutek manjvrednosti, ... Vse te občutke in čutenja pa prav dobro poznajo naši otroci in mladostniki, ki so našli svoj nadomestni dom pri nas.

Tako se je rodila ideja: povrnimo odraslim občutek vrednosti, potrebnosti; otroci pa bodo dobili priložnost preko prijateljevanja z odraslimi pridobivati na pozitivni samopodobi in si širiti svoje socialno polje.

Celostna skrb za mladostnike v starosti od osem do osemnajst let, dekleta in fante, zahteva intenzivno izvajanje strokovnega programa dela z vsakodnevno prisotnostjo vzgojitelja 24 ur na dan čez celo leto.

Glede na kadrovsko zasedbo doma je s pomočjo delavcev iz javnih del naše delo dopolnjeno, izboljšano, udeleženci javnih del imajo možnost spoznati sebe v novih poklicnih izzivih, dom pa je dobil novo ciljno skupino pri izbiri za zaposlitev svojega strokovnega kadra.

Pred začetkom nastopa dela ljudi iz javnih del je bilo potrebno pripraviti obstoječi kader in otroke na njihov prihod, ter izvesti program usposabljanja za udeležence javnih del.

Podjetje MADE d.o.o. je bilo ustanovljeno leta 1993 in je registrirano kot izobraževalno svetovalna agencija. Podjetje je razdeljeno na več storitvenih delov in ena med njimi so tudi javna dela. Za uresničitev naših potreb smo se z njimi povezali.

2. CILJI IN VSEBINA PROGRAMA:

- Dopolniti pomoč pri učnem delu.
- Popestriti in razširiti možnosti izrabe prostega časa.
- Razširiti polje socialnih stikov preko prijateljevanja z odraslimi.
- Skupaj z odraslo osebo pridobivati dodatna znanja in izkušnje za kvalitetnejše življenje.

Udeleženci javnih del se vključujejo v že obstoječi strokovni program za delo v stanovanjskih skupinah. Delo opravljajo ob prisotnosti strokovnega delavca. Področja strokovnega programa vključujejo:

- Preko komunikacije z odraslimi se otroci in mladostniki učijo socialnih veščin in širijo svoje socialno polje in preko prijateljevanja z odraslimi pridobivajo na pozitivni samopodobi.
- Motiviranje za učenje, učna pomoč, seznanjanje s tehnikami učenja.

- Razvijanje samostojnosti pri otrocih preko vsakodnevnih opravil, kot so prehranjevanje, vzdrževanje prostorov, izvajanje osebne higiene, vzdrževanje garderobe, skrbi za zdravje.
- Popestritev in razširitev izrabe prostega časa otrok med tednom, ob vikendih, praznikih in počitnicah.

V okvir vsebine programa je zajeto usposabljanje za delo, sprotno izobraževanje za delo in pomoč pri izvajanju strokovnega programa dela.

Delo udeležencev iz javnih del poteka po dogovoru v skladu z delovno obveznostjo in urnikom dela vzgojitelja.

- A) Zahtevan profil: končana ustrezna stopnja izobrazbe, enaka sistematiziranemu delovnemu mestu vzgojitelja.
- B) Potrebna znanja: specifična znanja za delo z otroki in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti. Izvajalci posredovanih specifičnih znanj so bili strokovni delavci našega doma.
- C) Posebni pogoji: pripravljenost za delo z otroki in mladostniki, predvidena specifična znanja za razširitev izrabe prostega časa, za delo z malimi skupinami, za učenje, prijateljevanje.
- D) Priprava strokovnega kadra na prihod novih ljudi: organizacijska shema teamov se dopolni s pomočnikom vzgojitelja in eno gospodinjo:
  - Jasna opredelitev vlog.
  - Izvedba izobraževanja.
  - Anketni vprašalnik.
  - Izbor kandidatov.
- E) Priprava otrok v stanovanjskih skupinah na prihod novih odraslih ljudi v njihov dosedanji svet.

3. IZVEDBA PROGRAMA:

Potek izvedbe programa kot ga vidijo otroci, delavci iz javnih del in vzgojitelji – evalvacija bo narejena s pomočjo vprašalnika.

4. ZASTAVLJENA PRIČAKOVANJA IN NAŠA REALNOST:

Evalvacija bo narejena s pomočjo vprašalnika.

5. UTRINKI IZ SKUPNEGA VSAKDANA:

Nekaj zaključnih utrinkov naših otrok o tem, kako doživljajo ljudi iz javnih del.

Koncept socioterapevtske obravnave v zavodih za prestajanje kazni zapora

Bojan Kruhar

Oblika: predstavitev koncepta, okrogla miza

Čas: ena ura

Vsebina:

- mreža zavodov za prestajanje kazni zapora - organizacija življenja in dela
  - razporejanje obsojenih oseb
  - procesna diagnostika - individualni programi obravnave, terapevtski dogovori
  - individualna obravnava - male skupina
  - damska in terapevtska skupnost
  - specifične oblike dela - skupine za oravnavo odvisnosti od legalnih in ilegalnih drog
  - delo in prosti čas
  - postpenalne oblike obravnave
-

Konflikti med učitelji in vzgojitelji v vzgojno izobraževalnem zavodu - breme, izziv ali bogastvo?

Peter Pal

Avtor se v prispevku ukvarja s konfliktnostjo, ki jo vsebuje zveza "vzgojno-izobraževalni" proces. Izhajajoč iz "črnobelega" vprašanja, ali je bolj pomembna vzgoja ali izobraževanje razlaga svoje vèdenje o pozitivnih in negativnih vidikih konflikta med učitelji in vzgojitelji. V teoretskem uvodu razmišlja o filozofskih, socioloških, pedagoških, psiholoških in pedagoško didaktičnih razsežnostih konflikta, nato pa prikazuje primer konflikta, ki se je zgodil na sestanku domske skupnosti. Na osnovi analize tega primera zaključuje, da je potrebno namesto reševanja konfliktov reševati probleme. Pri tem razume odličnost vzgoje kot razvijanje kooperativnosti kot kvalitete.

(Opomba: povzetek sem oblikoval urednik na osnovi celovitejšega avtorjevega pismenega prispevka. Ta bo predvidoma v celoti objavljen v eni od publikacij Združenja).

Projekt "Pozitiv - proučevanje medijev"

Drago Pintarič

Projekt poteka v okviru inovacijskih projektov, pod okriljem ZRSS in MRSS ter (v nekoliko modificirani obliki) v okviru projektov preprečevanja zasvojenosti, ki jih razpisuje in vodi MOL - Urad za preprečevanje zasvojenosti. Projekt temelji na teoretični predpostavki, ki pravi, da med sodobnimi mediji, (ki sooblikujejo družbeno življenje in narekujejo bodoči družbeni razvoj) ter mladimi, obstaja posebna vez saj ti odraščajo vzporedno z njihovim razvojem. Vsebinski cilji projekta so:

- a) zapolniti "prazni čas dijakov z kreativnim delom povezanim z različnimi mediji,
- b) raziskovanje večplastnosti medijev skozi praktočno uporabo,
- c) vzpostavljanje komunikacije in ustvarjanje pozitivne domače klime.

V projektu se ukvarjamo s vsemi sodobnimi mediji, ki pritegnejo naš interes in za katere posedujemo minimalno predznanje ter tehnično materialne predpogoje za delo z njimi.

Dosedanje dejavnosti:

ukvarjanje s pisnimi mediji - izdaja publikacij: časopis Pozitiv, pesniška zbirka, straniščni časopis Pozitiv light,

- tekstovno vizuelni mediji: plakati in stenski časopis Pozitiv te gleda
- glasba: rock delavnica
- gledališka in video dejavnost: Gibalni teater Pozitiv - postavitve avtorske gledališke predstave in njen "prevod" v filmski medij
- elektronski medij: izdelava strani na internetu.

Športna vzgoja kot oblika integracije in socializacije otrok in mladostnikov z MVO

Purič Ivan

Avtor v prispevku povzema svoje dolgotrajnejše izkušnje pri spremljanju ter opazovanju otrok in mladostnikov pri ukvarjanju z različnimi športnimi zvrstmi. Izhaja iz normalizacije ter potreb otrok kot pomembnih usmeritve oz. osnovnih izhodišč vzgoje. Opisuje načine motiviranja otrok in mladostnikov za vključevanje v telesno vzgojno aktivnost ter smotre in cilje, ki naj jih s tem dosežemo. Za uspešno delo je potrebno vnaprejšnje načrtovanje in dogovarjanje, ki ne sme spregledati tudi materialne osnove športnih dejavnosti, kot njenega prvega pogoja.

(Opomba: povzetek sem oblikoval urednik na osnovi daljšega avtorjevega pismenega prispevka. Ta bo predvidoma v celoti objavljen v Biltenu Združenja).

Predstavitev Dijaškega doma Lizike Jančar in projekta “Prijaznejši dom”

Vasja Smole-Dubrovnik

Zaradi pravočasnega zaznavanja nujnih sprememb na področju vzgojno izobraževalnega dela z mladimi v domovih, je Dijaški dom Lizike Jančar naredil v zadnjih letih več kvalitetnih premikov. Načrtovano delo na osnovi temeljitih evalvacij in dober posluš za delo z mladimi sta nam narekovala številne aktivnosti. Vse te aktivnosti so ustvarile pogoje za organizacijske in vsebinske spremembe, ki so nujne za uspešno delo v domu. Tako je nastal projekt “Prijaznejši dom”, saj je moto našega dela kvalitetno delo in prijetno ustvarjalno vzdušje.

Ostali prispevki

Možnosti sodelovanja prostovoljcev v stanovanjskih skupinah in vzgojnih zavodih

Barbara Bizjan

V delavnici se bomo ukvarjali:

- z različnimi oblikami sodelovanja prostovoljcev v stanovanjskih skupinah ter različnimi vlogami, ki jih prostovoljci pri tem lahko imajo,
- z vprašanjem ustreznih pogojev za dobro sodelovanje,
- s težavami in ovirami, ki se pri tem lahko pojavljajo,
- s potrebami po mentorskem in supervizijskem spremljanju.

Pri tem bomo izhajali iz lastnih izkušenj, predlogov in zamisli udeležencev delavnice.

Kje so tla? (dramsko diskusijska predstava)

Petra Kastelic, Mina Kunstelj, Maja Kunšič, Petra Tovornik, Marina Uzelac, Denis Grcič, Andrej Štrus, Špela Razpotnik

Počutim se, kot bi mi nekdo vsako noč ko spim, skrivaj pral možgane. Postajam vedno bolj taka, kot sem še pred nekaj leti prisegala, da ne bom nikoli.

Ko sem prišla na faks, se ne spominjam točno, kaj sem imela v glavi. Vem le, da so me počasi stvari popolnoma prevzele in sem razmišljala le še o tem, kako bomo skupaj z ostalimi sorodnimi dušami iz letnika končno spremenili zavožen svet. O tem, kako se ga bomo lotili, je imel verjetno vsak od nas neko svojo predstavo. Meni je bila najljubša tista o komuni na samotnem otoku, kamor naj bi prihajali vsi, ki bi se v zunanjem svetu tako ali drugače počutili tujce. Nikoli se nisem iskreno vprašala, ali v te naše sanje res verjamem (,tako kot se nisem vprašala, ali je oseba, v katero sem zaljubljena zares najpopolnejša oseba na svetu...). Osrečevalo me je prisegati na stvari, ki bi ne prenesle preizkusa realnosti. Počutila sem se posebno že samo zato, ker sem si drznila verjeti v stvari, v katere si nekateri niso. V tem obdobju smo bili torej polni načrtov. Igrali smo se s prihodnostjo kot bi bila prazna knjiga, v katero lahko pišemo in rišemo karkoli se spomnimo. In ko se domislimo česa boljšega, lahko obrnemo stran, prihodnost pustimo preteklosti in si ustvarimo novo. Na faksu pa smo poslušali, da poleg nas samih na prihodnost vpliva tudi mnogo drugega. Kdo bi le tedaj pomislil, da to ne velja samo za ljudi, s katerimi naj bi nekoč delali, ampak tudi za nas, ponosne kreatorje svojega *jutri*.

Smešno, kako nam je že v drugem letniku postalo pomembneje, da smo skupaj, varni znotraj svoje male družbe, kot pa kaj bomo delali in kako kot socialni pedagogi spreminjali svet. Večina nas je do tedaj tudi že dobila prve izkušnje z delom. Zame je bilo vse skupaj - čeprav si tega dolgo nisem priznala, precej drugače kot v *sanjah*. Dobila sem občutek kot da vstopam v že

davno začete igre, kjer še tako sveža ideja osivi, čim se sreča s snovnim svetom. Dvomim, da se je komu zgodil nek nagel padec navdušenja, meni na primer so se predstave o življenju spreminjale počasi in prikrito, kot bi svoje *sanje* postopoma in nevede izsanjala. Idejo o komuni na pustem otoku je zamenjala tista o življenju na še manjšem in bolj oddaljenem otoku, na svetilniku, kjer - se razume, je prostora le za tesne prijatelje. Kot bi se nam zavožena družba zagabila do te mere, da nas je prešla vsaka želja posegati vanjo.

Vendar pa je bilo naših stikov s prakso vse več. Večina nas je hodila na tabore z mladostniki, kjer smo odigrali most preko generacijskega prepada in si mimogrede nabirali dragocene, ne le strokovne, tudi življenjske izkušnje. Dosti se nas je tudi srečalo z ustanovami in s časom so za delo v njih pogasili še zadnji interesi. V tretjem letniku so prve sošolke že izbrale še en študij, še več pa nas je o tem le razmišljalo in govorilo. Sama sem dobila nenavadno močan interes za kemijo, botaniko, literaturo in tuje jezike. Počutila sem se tako enostransko in ozko v svoji *naravnosti na ljudi*. Kot bi se mi naenkrat posvetila praznost te fraze. A ta kriza je s časom prešla. Veselje do socialne pedagogike mi je povrnila misel na to, kako ozko bi se šele počutila pri kakšnem drugem študiju, s tem da bi imela marsikje drugje veliko manj možnosti, da se svoje ozkosti sploh zavem.

In tu je četrti letnik, veliko prezgodaj je prišel in mene osebno ujel popolnoma nepripravljeno. Po drugi strani pa že lep čas nismo več najstniki in vedno silnejše so naše težnje po osamosvajanju. Širijo se s psihološkega tudi na materialni vidik. Z vse resnejšimi nameni opravljamo razna smešna priložnostna dela. In ni nam več tako težko razumeti, zakaj so po koncu srednje šole nekateri sošolci izbrali ekonomsko perspektivnejše študije, četudi se zanje niso čutili ravno *poklicane od notranjih glasov*. Čeprav - patetično a resnično, za mnoge od nas lahko rečem, da bi kljub vsemu izbrali znova isto (zakaj to, pa bi bila verjetno predolga in preganljiva zgodba za ta kontekst).

Trenutno komaj čakam, da bom začela pisati diplomu. Nisem edina v letniku, ki jo naenkrat teorija bolj zanima, kot kakšna socialno-pedagoška praksa. Pojem *delo z judmi* mi pomeni nekaj povsem drugega kot pred časom, sem pa v teh letih študija vsekakor ugotovila, da imam še veliko dela s sabo. Nekateri kolegi so se izrazili s prisposodbo, da *te na temu faksu razrežejo in potem ne sestavijo skupaj, odprejo a ne zašijejo nazaj*. Razumem, kaj s tem mislijo. A jaz sem trenutno hvaležna za vsako zarezo. Tako ali tako me celi čas, pa če to hočem ali ne. Celi, pere možgane, ubija sanje, postavlja na tla. Različne fraze za eno dejstvo: Tudi mi, socialni pedagogi, odraščamo.

Napisala: študentka 4. letnika socialne pedagogike

Uvajanje "novih" modelov preventivnega dela v slovenske osnovne šole

Darka Rozman

Emocionalna inteligenca naših otrok upada, je na avgustovskem letnem srečanju ameriških psihologov v San Franciscu naslovil svoj prispevek dr. Daniel Goleman. Ostaja pa upanje, da bo psihologija intervenirala in pomagala otrokom, da se naučijo "pravih emocionalnih in socialnih

navad". Kot pravi, je mogoče pomembno vplivati s tem, da izpostavimo osebe pozitivnim izkušnjam, v katerih se lahko naučijo boljših odzivanj. Ko je potem citiral alarmantne statistične podatke o umorih (samo lani 52 "šolskih" umorov v ZDA), samomorih in depresivnosti mladih, je trdil, da je pri vseh teh in podobnih vedenjskih problemih mladih opazil pomanjkanje osnovnih emocionalnih in socialnih navad. Vsi imajo probleme s petimi komponentami emocionalne inteligence (Goleman D.: Working with Emotional Intelligence, Bantam Books, 1998):

- zavedanje svojih čustev,
- ravnanje z negativnimi čustvi,
- motiviranje samega sebe k dosežkom, uspehom, - razumevanje čustev drugih,
- posedovanje osnovnih socialnih spretnosti.

Teh, za življenje tako pomembnih spretnosti se lahko naučimo, in dobro je, če se jih naučimo čimbolj zgodaj. Otroštvo in zgodnja adolescenca sta prava priložnost za to. Skupine vrstnikov prav tako nudijo določene prednosti pri socialnem učenju. Če bomo v šoli nudili otrokom dovolj takih izkušenj, jim lahko pomagamo pridobiti spretnosti, ki jih bodo rabili v življenju. Programi, ki vključujejo tako emocionalno kot socialno učenje, potekajo tudi na naših šolah. Imajo pa različna imena. To so lahko vzgojni projekti, treningi socialnih veščin, učenje za življenje, preventivni programi, mladinske delavnice, interakcijske vaj itd.

V svoji raziskavi sem anketirala vse slovenske osnovne šole o tem, ali izvajajo kakšne tovrstne programe, katere in koliko. Na ankete je odgovorilo 120 šol ali približno ena četrtnina vseh. V svojem prispevku prikazujem nekatere osnovne rezultate te ankete.

Delo v Bosni in Hercegovini

Tea Rozman

Predstavitve povojnih problemov Bosne in Hercegovine ter vloga mednarodnih prostovoljcev (socialnih pedagogov). Predstavitve poletnega projekta, ki sem ga letos že drugič zapored izvedla v psihiatrični kliniki v Pazariću poleg Sarajeva. Diskusija ob pregledu fotografij iz Pazarića.

Ecstasy in plesne droge

Matej Sande

Plesne droge predstavljajo trenutno stvarnost mladinskih kultur in elektronskih subkultur ter na drugi strani terapevtski izziv v smislu zmanjševanja škode in individualne pomoči. Tema delavnice bo ponudila okvir osnovnih informacij o plesnih drogah, učinkih in posebnostih

substanc, ki se vežejo na molekule naše zavesti. Pogovarjali se bomo o tem, kaj nam pomenijo droge, kako jih uporabljamo in v kakšnem kontekstu jih lahko razumemo. Delavnica je sestavljena iz teoretičnega dela, ki se bo prepletal z vprašanji, odgovori in videom. Namenjena je vsem, ki jih zanima področje plesnih drog tako v teoriji kot v kontekstu socialno pedagoške prakse.

Evalvacija projekta »Glas gojencev« (delavnica)

Bojana Silahič, Barbara Bizjan, Boris Dolničar, Damjan Habe, Nataša Martinjak in Zvonka Vujevič

Na lanskem kongresu je skupina študentov in gojencev vzgojnih zavodov izvedla delavnico z naslovom »Kako gojenci vidijo vzgojitelje?«. Delavnica je vzbudila tako izrazito negativne kot tudi izrazito pozitivne odzive. Temeljna zamisel projekta je bila v sprejemanju "uporabniške vloge" gojencev. To bi pomenilo, da sprejemamo zamisel, da so gojenci uporabniki "vzgojnih storitev" in da so torej oni sami eden od pomembnih kriterijev, kaj je v zavodski vzgoji dobro ali slabo. Po vzgledu na izkušnje "potrošniških gibanj" in "zaščite potrošnikov" naj bi tudi gojencem omogočili nekakšno zunanjo potrošniško ali uporabniško zaščito, oziroma način, s katerim bi jim pomagali, da bi se njihov glas v javnosti bolj slišal.

Projekt se po približno enem letu delovanja sooča z več problemi in vprašanji. Med njimi so:

1. Ali je v splošnem ideja projekta sploh dobra; kaj je v njej dobrega, kaj slabega?
2. Ali je smiselno projekt naprej razvijati brez podpore zavodov, oz. proti stališču zavodov oz. kolikšna je minimalna potrebna podpora zavodov? Kakšno sodelovanje naj bi z zavodi sploh razvili?
3. Ali je ta izvajalska skupina sploh primerna za vodenje projekta vnaprej oz. kakšne lastnosti bi morala imeti primerna izvajalska skupina? Naj bi bili njeni člani prostovoljci ali profesionalci, študentje ali strokovnjaki, bivši gojenci, "mladi" ali "malo starejši" ali "odrasli", itd?

V delavnici bomo poskušali dobiti odgovore na ta vprašanja.

Okrogla miza: Zavodska vzgoja in vzgojni zavodi danes

Vinko Skalar, Ivo Škoflek, Antonija Žizak

Na okrogli mizi bodo sodelovali trije uvodničarji. Vinko Skalar bo predstavil svoje videnje (krizne) situacije vzgojnih zavodov v spremenjenih družbenih razmerah in razmišljal o potrebnih pogojih za njihovo preživetje in nadaljnji razvoj. Ivo Škoflek bo predstavil dožemanja nekaterih

zavodov o značilnostih njihovega položaja, pogojev in smeri razvoja, kakor so jih zavodi sami izrazili v svojih odgovorih na temu namenjeno anketo. Na ta videnja zavodov bo navezal razmišljanje o vsebini načrtovanega raziskovanja, ki naj bi omogočalo uspešnejše iskanje odgovorov o bodočem razvoju slovenske zavodske vzgoje. Antonija Žižak bo predstavila rezultate raziskave, s katero so na Hrvaškem spremljali in dokumentirali situacijo v zavodski oz. izvendružinski vzgoji.

Obilježja institucionalnog smještaja i tretmana rizične djece u republici Hrvatskoj (prispevek na okrogli mizi Zavodska vzgoja in vzgojni zavodi danes)

Antonija Žižak

U razdoblju od 1996 do 1999. godine na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu realizira se znanstveno-istraživački projekt pod nazivom "Modeli intervencija u svrhu prevencije poremećaja u ponašanju", a jedan od zadataka tog projekta je snimanje stanja u području institucionalnog smještaja i tretmana za poremećaje u ponašanju rizične djece. Taj se zadatak realizira u dvije faze. U prvoj je fazi snimljena situacija u svim dječjim domovima i svim institucionalnim tipovima smještaja i tretmana djece i mladih s poremećajima u ponašanju, dok je u drugoj fazi cilj evaluirati uspješnost institucionalnog tretmana djece i mladih s poremećajima u ponašanju. Predmet izlaganja na okruglom stolu biti će rezultati dobiveni u prvoj fazi, to jest snimanjem situacije u naznačenim institucijama.

Snimanje situacije načinjeno je uz pomoć Upitnika o izvanobiteljskom smještaju koji je konstruiran prema modelu "dvanaest varijabli" L.C. Fulchera (1996). Upitnik se sastojao od 83 pitanja kojima je pokriveno dvanaest kritičnih područja funkcioniranja institucija za izvanobiteljski smještaj/tretman:

- socijalno-politički koncept
- prostorni uvjeti institucije
- stručni djelatnici
- aktivnosti i participacija djece
- socijalne rutine i sankcije
- socijalna klima institucije
- povezanost institucija-obitelj-škola-zajednica
- evaluacija programa
- teorijska utemeljenost
- cijena smještaja/tretmana
- utjecaj promjena u društvu na instituciju

Ispitanici su u ovom istraživanju bile institucije, a procjenjivači stanja u promatranim institucijama bili su stručni voditelji i/ili ravnatelji. Ispitivanje je obuhvatilo 46 različitih institucija ili residencijalnih odjela centara za odgoj u koje se smještavaju djeca u socijalnozaštitnoj potrebi (dječji domovi) ili djeca i mladi s različitim oblicima intenzivnom poremećaja u ponašanju.

Na okrogлом stolu biti će predstavljene i prodiskutirane neki osnovni rezultati dobiveni u odnosu na pojedina kritična područja.

AVTORSKO KAZALO

Bergant Urška	46
Bizjan Barbara	58, 61
Brezničar Sanja	48
Bras Jani	20, 32
Cvetko Heliodor	24
Dekleva Bojan	13
Dolničar Boris	61
Domajnko Martina	32
Gobec Metka	49
Grcič Denis	58
Gubenšek Alenka	49
Habe Damjan	61
Juhant Mare	15
Kastelic Petra	58
Kavčič Dušan	49
Keuc Dejan	49
Klasinc Darja	52
Koller-Trbovič Nivex	34
Kožuh Borut	12
Kruhar Bojan	54
Kunstelj Mina	58
Kunšič Maja	58
Lebedina-Manzoni Marija	34
Makovec Janja	49
Malec Viktor	49
Martinjak Nataša	61
Mijačević Ivan	49
Mori Borut	49
Pal Peter	54
Pintarič Drago	55
Prejac Mojca	49
Purič Ivan	55
Pucelj Bojan	26
Razpotnik Špela	58
Rojšek Janez	36
Rotar Miha	38
Rozman Darka	59
Rozman Tea	60
Sande Matej	60
Silahič Bojana	61
Skalar Vinko	61
Smole-Dubrovnik Vasja	56
Ščuka Vili	28
Škoflek Ivo	61
Škrlj Miran	42
Šmit Nada	39
Štrus Andrej	58
Tovornik Petra	58
Uzelac Marina	58
Vene Simon	48
Vočanec Jure	49
Vogelnik Mojca	42
Volavc Laura	49
Vujevič Zvonka	61
Zajc Konrad	52
Žižak Antonija	61,62